

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
minden következőnél 16 fillér

Nyitási ára 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 557.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1907.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Péntek, március 29.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezércikk: Minden csendes . . .
Uj fiúarvaház Aradon.
Plébános a fogházban.
Egy óvónő kálváriája.
Kossuth-szobrok. Irta: Lyka Károly.
Mozstalek felebbez.
A politika nagyhete.
A trónörökös a magyar vezényszó ellen.
Szélhámos szerzetesek.
Aktuális emberek.
A zsüri döntött.
Tárca: A Kossuth-szobrok. Irta: Kaszab Géza.

Minden csendes . . .

Arad, március 28.

A tőzsdén immár minden csendes. A nagy izgalmak elültek, a hangulat nyugodt. Két öngyilkosság, néhány tönkretett existencia: ki törődik vele, mikor végre megszilárdultak az árfolyamok és a krach sötét veszedelme elvonult. Ami tegnap volt, az ma már nincs. Kezdődik újra a játék. A tőzsde játékosai nem tanulnak, de felejtene. Pedig érdemes kissé meditatálni is a dolgok felett.

Valamelyik amerikai pénztekin-télynek az jutott eszébe, hogy a tőzsdei papírértékek ára oly magasra emelkedett már, hogy azoknak még tovább emelkedni most már lehetetlen.

Ugyanekkor egy másik kapitalista tekintélynek Berlinben az a gondolata támadt, hogy a németországi ipari befektetések értéke oly magas, hogy annak tovább emelkedni képtelenség.

Ezek a gondolatok elindultak, elterjedtek és végigsöpörték az öt világrész minden spekulációját. Exisztenciák pusztultak el e két gondolat nyomán és öngyilkosságba kergetett ez a gondolat tőzsdei embereket, akik hivatásszerűen foglalkoztak tőzsde-játékkal.

A kár, a veszteség, nem is mérhető meg, mert a nagyközönség titokban spekulál s mi itt Magyarországon azt állapíthatjuk meg csupán, hogy abban a pillanatban, midőn a budapesti tőzsdén, az izgalom és a fejetlenség olyan magas fokra hágott, hogy valósággal kidobták a tőzsdeteremből azokat, akik eladásra kínáltak tőzsdei értékeket, — az ország minden részéből. *Aradról is*, — táviratokkal ostromolták az ügynököket, hogy bizonyos engagementektől azonnal szabadítsák meg komittenseiket.

Es lehet, hogy az amerikai pénztekin-télynek és berlini kapitalistának igaza volt abban, hogy tulságosan magasak voltak már a tőzsdei értékek árfolyamai, — de az is lehet, hogy nem volt igazuk. Vég-tére is nincsen olyan biztos értékmérő sehol a széles világon, melylyel meg lehetne állapítani azt, hogy a tőzsdei értékek, vagy éppen az ipari befektetések értéke már azt az árhatárt, melyen túl emelkedniök nem lehet. Viszont, ha nem érték is el, bizonyos, hogy két illetékes tekintélynek ilyen spekulatív gondolata, ha alkalmas módon kolportáltatik, a legnagyobb derout előidézésére is alkalmas.

Hiába keressük tehát, hogy igaz-e, megfelel-e a tényeknek az a két gondo-

lat, mely a tőzsde rettenetes izgalmaival megteremtette, — apozitivum előttünk áll, és ez az, hogy a világ minden tőkéje a legteljesebb mértékben megérzi a börzekerach következményeit, senki sincs, aki a hatás alul, melyet két spekulatív gondolat felidézett, érintetlenül kivonhatná magát.

A papírértékek s az ipari befektetések ma nem kellenek senkinek, mindenki szívesen kínálja eladásra. Mindenki jobban szeretné ha vagyona, mely a Wertheim-szekrényben van elzárva, folyó pénzzé, vagy ingatlan vagyonná változnék át. A tőzsdei érték tehát e pillanatban hanyatlík, — a pénzérték pedig drágul. A kamatlábat mindenütt fölemelik, mert a készpénz igen keresett cikk és senki sem kínálja. /

Szerencse, hogy ilyenkor a nagy kapitalisták vállvetett erővel dolgoznak és az eladásra kínált értékeket mindaddig vásárolják, míg a pénzvilág meg nem látja, hogy nini, hiszen nem dőlt össze a világ és a megrendült bizalom lassan-lassan helyre nem áll.

A tőzsdei derout színe olyan, mintha csak a professziori tőzsdejátékosokat érintené. Valósággal azonban úgy áll a dolog, — hogy a Wertheim-szekrényekben elzárt és felhalmozott rengeteg tőkét érinti, melyek az árfolyamcsökkenések által fogynak, anélkül, hogy csak a helyükből is kimozdulnának, vagy a játékban résztvennének.

Mindezek felül pedig igen figyelemre méltó körülmény az, hogy azokat

A Kossuth-szobrok.

Irta: Kaszab Géza.

Aradon, ahol a közönségnek vajmi ritkán van része művészi izgalmaiban, a legutóbbi napok bőven juttattak a publikumnak ebből az élvezetből. A Kossuth-szoborpályázat, amely körül nemcsak a titokzatosság kétes köde, hanem az Aradi Közlöny ködelosztató akciója is felkeltette a kíváncsiságot, meglehetősen izgatta az érdeklődők fantáziáját.

A fantázia működésének a mai napon véget vetett tizenkét kegyetlen ember. A pályázók közül egy csomót egyszerűen kivégeztek és kivégezték a fantáziát is: most már tudjuk, hogy a pályázó művészek közül a legjobb szobrot Kallós Ede, a második legjobbat Margó és Popper, a harmadikat Horvai János csinálta. Most már tudjuk, vagy legalább is illenék tudnunk. A konklávé döntött. *Habemus papam.*

Nincs azonban olyan zsüri a világon, a melynek ítéletét felül ne lehetne bírálni. Magyarországon ezidőszert néháy száz rettenetesen szomorú szobor hirdeti, hogy a zsürik nem csálhatatlanok. Szobrok rengetegje tesz szemrehányást azoknak, akik talán jóhiszeműleg engedték meg, hogy inrövidülésben, pupos-ságban, vizibetegségben és más emberi fogyatékos-ságban sonyvedő embereket öntsének bronzba. Téliidőn, havazás idején a szimbolikus

mellékalakok százaí járnak éjszakánként kísérteni azokat, akik megengedték, hogy közép-európai éghajlat alatt állandó meztelenségben dideregje át a telet a munka, a honszeretet és az allegóriák egész meztelen csapatja. Szinte hallja az ember a bronzfogak vacogását. Nem, a zsürik tényleg nem csálhatatlanok.

Holnaptól kezdve a közönség is megtekintheti a kereskedelmi akadémia dísztermében kiállított szobormintákat. S amint minden embernek joga van hozzá, hogy nézetet alkosson magának ezekről a művészi megnyilatkozások-ról, épolyan joga, sőt kötelessége a kritikusnak is, hogy a zsüri ítéletét elfelejtve, tájékoztassa a nagyközönséget — a maga véleményéről. Mert hiszen a kritikus véleménye is egyéni vélemény. Van, aki rajong a Biedermayer stílusért: van, aki megszökik előle. Van, aki irtózik mindentől, ami új és merész: van, aki tűzbe megy érte. És aki megszokta, hogy a művészetben is forradalmat keressen, merész formák evolúciót kutassa, s az újszerűséget még akkor is megbecsülje, ha kiforratlan: az bizonyára ugyanazzal a szemmel fogja végignézni a pályázó szobrokat, mint e sorok írója. A formák nagyszerű összehangzása, merészen odaállított alakok, a széles síkok összeolvadásának meglepő folyamata, az erős, friss, fiatalságot lehelő akadémikus hagyományokat legázoló művészet: ez az ideál. Az izzadságszagú pepecselés, a kinosan kidolgozott munka: ez a mesterség. Ezért művész Rodin és ezért mesterember Begas.

I.

Végezzünk először a pályanyertes szobormintákkal.

Az első díjat Kallós Ede kapta. Magas, oszlopos főben végződő talpazaton áll Kossuth alakja, amint a szónoki hév elragadja s éppen előre lép. Lent, a talpazat homlok részében egy zászlóttartó öreg paraszt ölelkezik a lelkesedés tüzeben égő fiatal legénynyel. Ez a legjobban kiugró mellékalak. Odébb, a talpazatba olvadva egy honvéd bucsuzik kedvesétől. A talpazat további részei is mellékalakokkal népesek. A zsürit főleg az vezette ítéletében, hogy a szobrot minden oldalról kidolgozta a művész. Mégis, mintha a tulságos eltagoltság ártana az összhatásnak. Az építészeti rész minden tekintetben sikerült volna a főalak-fogyatkozásait semmiesetre sem menti. Mozgást vinni a merev anyagba nagyon nehéz feladat s ennek tulajdonítható, hogy a főalak lába elhibázott. A mellékalakok nagyrésze pedig elvész: silhouette nélküli, tehát hatás nélküli. Mindezekről eltekintve formáiban előkelő, nem tulságosan nagyigényű, de mindenesetre szép és nem sablonos munkát jutalmazott Kallós Ede szobrában a bizottság.

A második díj nyertesének nagy és meg nem érdemelt szerencséje volt. Margó és Pongrácz (ezelőtt Popper) jónévű szobrászok és éppen azért meglepő, hogy milyen kevés invencióval alkották meg ezt a szobormintát. A sablon csak úgy sir belőle. A levegőben röplő és

az árdifferenciákat, melyek ilyen árcsökkenések alkalmával tényleg is kifizettetnek, az ország minden részében lakó kereskedők és földbirtokosok fizetik meg, akik titokban a tőzsdeügynökök közvetítésével játszanak a tőzsdén.

A nagy tőzsdeveszteségek megrendítő hatása, kisebb-nagyobb mértékben az ország minden részébe eljut és a Gelb Samuel engagementjei nem egy aradi kereskedőt és tőketulajdonost is érintenek.

Érdekes még megfigyelni azt is, hogy ilyenkor azok vesztenek, akik spekulációra vettek tőzsdei értékeket.

Azok, akiknek volt tényleg értékük, akik tehát jó árért eladták értékeiket, — nyertek. A legnagyobb kapitalisták, a gründerek, akik nem játékosra spekuláltak, hanem az értékek elhelyezésére, a nagy árcsökkenésből hasznot húznak.

Ilyenkor látszik azonban meg az, hogy effektív üzletkötés aránylag kevés történik a tőzsdén, de bizonyos az, hogy a spekuláció nem a vételből, hanem az eladásból indul ki s hogy a játékos túlnyomó részben nem árcsökkenésre, hanem árcsökkentésre spekulál. Az olyan értéket, melyről azt lehet sejteni, hogy árhanatlanság fogja érni, nem igen vásárolják spekulációra. Ezért van, hogy árcsökkenés idején a veszteség jóformán majdnem mindenkit érint és csak kevesen vannak azok, akik ilyenkor nyereséghez jutnak. Amilyen horribilis a veszteség ilyenkor, természetesen ugyanolyan mértékű a nyereség is, de ez utóbbi csak a legnagyobb kapitalisták között oszlik meg, — azok között, akik nem árcsökkenésre spekuláltak, hanem értékeiket igyekeztek elhelyezni.

Az a spekuláció, mely ilyen óriási árhullámvás előidézésére alkalmas, olyan klasszikus magasságu volna, amilyent emberi észszel kiokoskodni képtelenség.

>

Uj fiúváház Aradon.

A Radnai-uton lesz. — Százezer koronás építkezés. — Gyűjtés az árvaház javára. — Aradi hölgyek akciója.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

Az aradi izraelita hitközség már régebben foglalkozik azzal az eszmével, hogy a jelenlegi fiúváház helyett egy nagyobb szabású árvaházat létesítsen, amely sokkal több árvának nyújtson otthont, mint az eddigi. A hitközség erre a célra már telket is vásárolt a Radnai-uton s az építkezés terveit el is készítette. Az árvaház felépítése ügyében Neuman Alfrédné és Neuman Dániel közös elnöklete alatt ma délután négy órakor az izr. fiúiskola dísztermében hölgybizottság alakult. Az értekezlet elhatározta, hogy a tervezett fiúváházat a Radnai uti telken felépítik.

Az értekezlet felhívásáról tudósítónk az alábbiakat jelenti:

A látogatott értekezletet Neuman Dániel nyitotta meg s azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a jelenvolt hölgyek vállalkozzanak taggyűjtésre és egyúttal az építkezési költségek beszerzésére is indítsanak gyűjtést. Az értekezlet a javaslatot egyhangulag magáévá tette és az évi hozzájárulást négy koronában állapította meg.

Az építkezés maga a berendezéssel együtt mintegy százezer koronába fog kerülni. A terveket Kálmán és Ullmann budapesti műépítésszek már régebben elkészítették s a hitközség a tervek kivételére pályázatot hirdetett. Négy ajánlat érkezett be, ezek között három aradi és egy temesvári műépítészétől. Az aradi ajánlattevők ezek: Steiner József, Fodor és Reisinger s Szántay Lajos. Az ajánlatok felett a közel napokban egy szűkebbkörű bizottság dönt. Az építkezés felett felügyelő-bizottság tagjai lettek: Neuman Adolf, Goldschmidt Sándor és Weil József.

A nagyszámban jelenvolt hölgyek mindegyike egy-egy gyűjtőívet vett magához és ismerőseik körében megindítják a gyűjtést, amely

kettős irányu: külön az építkezés céljaira és külön az évi hozzájárulás címén. A gyűjtés nemcsak az izr. hitközség tagjai körében, hanem az egész város társadalmában valláskülönbség nélkül indul meg. Remélhető, hogy a humanus cél érdekében megindított mozgalomnak eredménye lesz s a hitközség a közel jövőben meg is kezdheti az új fiúváház felépítését.

Az értekezleten Neuman Alfrédné és Neuman Dániel elnöklete alatt jelen voltak: Assael Józsefné, Deutsch Andorné, Deutsch Arturné, Fenyvesné-Pásztó Terka, Glück Dezsóné, Glück Károlyné, Goldschmidt Sándorné, Keppich Jakabné, Löbl Gyuláné, Mairovics Emilné, May Jánosné, Mayer Miksáné, Ottenberg Tivadarné, Reiniger A. Samuné, Schusztter Henrikné, Seidner Bernátné, Somogyi Gyuláné, Steiner Józsefné, Singer Gyuláné, Szabó Albertné, Tenner Józsefné, Tenner Lajosné, Tisch Mórné, Vágvölgyi Lajosné, Weinberger Jánosné, Wiener Gyuláné, továbbá: Deutsch Andor, Deutsch Mór, Goldschmidt Sándor, Kohn S. N. Leopold Zsigmond, Mayer Dániel, Moskovicz Jakab, Nemess Zsigmond dr., Ottenberg Tivadarné, Plesch Herman, Radó Károly dr., Reiniger A. Samu, Rosenberg Lipót, Singer Izrael, Somogyi Gyula dr., Tolnai János dr., Weisz Dávid, Weisz Márkus, Weisz József és Wexler Ede.

Hosztalek felebbez.

A Népszínházi botrány utójátéka.

Felmentették az inzultálókat.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, március 28.

A Népszínház történetkönyvében nem valami nagy elismerés hangján fogják az egyhetes igazgató, a mesebeli milliomos Hosztalek-Harkányi Nándor működését méltatni. Ez a jeles ur — amint közismeretes — egy fillér vagyon nélkül beállított tavaly boldogult Vidor Pálhoz és így szólt hozzá:

— Uram, én tömérdek vagyon ura vagyok, millióim és csikóim megszámlálhatatlanok. Vegyen maga mellé társnak s én megmentem a Népszínházat. Mit nekem néhány százezer korona!

tulságosan Gábor arkangyalszerű géniusz azt a hatást kelti, hogy rögtön lezuhan és agyonüti magát, ha alá nem támasztják. A talpazat ugyszólván az egyedüli, ami ebben a szoborban művészi. A többi: a koldusnak látszó rajongó magyar, a pózoló Kossuth, igazság és művészet híján való. Csupa közhely, csupa régismert motívum, kiáltó bizonyága az eszmenélküliségnek. De az alkotók jól lutriztak: munkájuk, amelynek végleg le kellett volna szorulnia, megnyerte a második díjat.

A harmadik díjat Horvai János nyerte. Lépcsőzetes talpazaton álló főalak. A talpazat oldalán az első magyar felelős miniszterium s a magyar nemzet nagyjai néznek fel hódoló rajongással a felistenre. A három díjazott mű közül általános művészi szempontból ez a legjobb, noha hátulról nézve csak meztelen falakat lát az ember. A főalak eredeti beállítására, a kidolgozás finomsága, merész sikok hatásos összeolvadása, a harmonikus beállítás: mind a szobor mellett szólnak. Ellene szól a mellékalakok anakronizmusa: ez a zsüri véleménye. Mert Deák Ferenc még nem volt Deák Ferenc, amikor Kossuth leginkább Kossuth volt. Bizony, efelől nagyon lehetne vitatkozni. De minek? Egy ötvenkoronás sommás pör két fórumon megy keresztül. Egy hetvenezer koronás pályázat fölött felebbezés nélkül döntenek. Ez már jogszokás.

2.

Meg is dicsérték három szobrászt és megvételre ajánlották a munkáikat. Az egyik megdicsértéért: Holló Barnabásért (9. sz.) még olyan hangok is hangzottak, hogy az első díjat neki kell adni. Pedig ez a szobor is minden eredetiségéről meates. Architektúrája a megszokott

szobor-talpazat. Mellékalakjai, a rohanó honvédek erősen emlékeztetnek a kassai honvédszoborra. A főalakot pedig szintén ismerjük: kevés változtatással ráakadhatunk lépten-nyomon. Igaz, hogy mindez szépen kidolgozott formában jelenik meg előttünk. De hát ez megint nem művészet.

A másik megvételre ajánlt mű a Rónáé (2. sz.) Az architektúrája tetszett. Elég eredeti is. De a szobrász sikeresen agyonütötte az architektúrát is.

A harmadik megdicsért munka a Mátrayé (13. sz.) Négyzetes talpazaton egy s blonk Kossuth. Az állóan elhelyezett mellékalakok azonban csinosak és kifejezők. Egészben tömör és harmonikus minta. A zászlótartó legény megmintázása sok erőt mutat.

3.

Most pedig jönnek a kitagadottak, akiknek az a legfőbb bűnük, hogy sok bennük a fiatalság ereje, a merészség és az új utáni sóvárgás.

Talán legelsőnek kell említenünk Pásztor Jánost, (12 sz.) a fiatal hódmezővásárhelyi művészt, akinél aligha van Magyarországon többetígérő tehetség. Most is érdekes, hatalmas konceptusú és erős munkával szerepel. Annyi mozgás és eredetiség egyetlen pályaműn sincs, mint az övé. Csak a kiforratlanság meg gondolatlansága, amely tulságosan bizarr ötleteket sug neki: ez az egyetlen hibája. A Kossuth szavára a föld alól is előtörő magyarság: gyönyörű eszme. De bronzba öntve elveszíti a komolyságát.

A második: Albert Andor. (11 sz.) Nagy hibája, hogy aradi ember és hogy senki sem lehet próféta a saját hazájában. Szobor-

mintáján annyi lágyág és annyi erő nyilatkozik meg, hogy föltétlenül sokoldalú és komoly művészi egyéniségről tesz tanubizonyosságot. Ez az ember poéta, még pedig tehetséges poéta. Vannak hibái is, de hiszen hány poétának nézünk el hibákat egy-egy szép gondolatáért!

A harmadik: Vass és Fülöp (17. sz.) Félgömböszerű, magyaros guirlandokkal díszített talpazaton Kossuthnak izlésesen kidolgozott alakja. Jobbról és balról egy-egy mellékalak. Tömör, egyszerű, hatásos munka. Nincs benne mozgás, mert a művészek nem akarták. A tudatosan kidolgozott nyugodtság szobra ez a szobor: figyelemreméltó tehetségek műve. Hiszünk, hogy ennek a két fiatal művésznek a nevével még sokszor fogunk találkozni. Hibája természetesen ennek a műnek is van. A mellékalakok nem magyarok.

Ebben a csoportban kell még megemlékeznünk a Jankovich és a Lukácsy pályaműveiről (16. és 7 sz.) Mindkettő közepes, nagyon közepes dolog. A Jankoviché széteső kompozíció, a Lukácsyban tulontul sok a naivság. A rendszer átlag pályamű mind a kettő.

4.

És a végére maradtak a gipszbe öntött tréfák. A szomorú tréfák. Mekkora lehet ebben az országban a kritikanélküliség, a látás hiánya, ha komoly pályázatra ilyen munkákat is be mernek küldeni! Szinte megdöbben tölük az ember.

Az 1, 3, 4, 5, 6 és 8 számú pályaművekről van szó. Kritikát írni nem érdemes róluk. Méltóztassék megnézni őket. Vagy inkább mégse méltóztassék. Ha valaki dühösködni akar, ezt az élvezetet máshol is megszerezheti magának.

A jó-öreg Vidor Pál könnyezve ölelte magához a megmentőjének hitt színhámost, aki csakhamar teljhatalmu ura és parancsolója lett a Népszínháznak. A pénz befizetését azonban folyton halogatta.

Egy hétig tartott ez a velencei karnevál. A nyolcadik napon rájöttek az emberek, hogy Hosztalek sem nem milliomos, sem nem mecénás, hanem egy nagyképű, üresfejű bohóc, aki annyiban különbözik kollégáitól, a Dummer Augusztóktól, hogy cilindert visel a fején s komolyan adja a milliomost. A felháborodott tagok azután alaposan elbántak Hosztalekkel. Ez pofonok és szitkok között menekült s úgy meg volt ijedve, hogy belekapaszkodott a színház előtt posztoló rendőr lovának a farkába s ijedtében fel akart mászni a rendőr mellé a lóra. Szorongatott helyzetéből végre is a rendőrség szabadította ki.

Hosztalek ezen ütközetben szenvedett vereségeért elégtételt akart magának szerzeni. Könnyű testisértésért és becsületsértésért följelentette Berényi Miklóst, a Népszínház pénztárosát és Kalocsai Ferenc színészt, akik őt arcultérték és csirkefogónak nevezték.

A megtartott büntetőjársbíróági tárgyaláson Tarján Mihály védő bizonyítékai alapján dr. Farkas bíró felmentette a vádlottakat, mert szerinte azok jogos felháborodásukban követtek el az inzultust. A mesebeli milliomos nem nyugodott meg a felmentő ítéletben, hanem megfélebbezte azt.

Ma tárgyalta ezt a furcsa felebbezést Tóth bíró e nöklésével a felebbeviteli bíróság. Hosztalek ügyvédje, Vaisz Sándor dr., a vádlottak pedig Tarján Mihály védő kíséretében jelentek meg. A másodbíróság helybenhagyta a járásbíróság ítéletét.

Plebános a fogházban.

Bartha István üzemel.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

A csanádapácai bank sikkasztója: Bartha István plebános, mint megirtuk, vizsgálati fogásban van. A kihallgatás alatt annyit beismerett, hogy kisebb-nagyobb szabálytalanságokat követett el, de sikkasztást egyáltalán nem. Akkor, mikor rájöttek erre a szabálytalanságokra, de nem sikkasztásra, — mondta Bartha — 27 érdekelt részvényes előtt őszintén megmondtam, hogy miként áll a dolog, egyben kijelentettem, ha nem hozzák nyilvánosságra ezt a bankot is súlyosan érintő ügyet, negyvennyolc óra alatt az utolsó fillérig megtérítem a hiányzó összeget. A jelenvoltak el is fogadták ajánlatomat, de már egy óra múlva a huszonhét részvényes közül kettő kivált és ígéretét megszegve, följelentést tettek ellenem.

Tudósítónk ma beszélgetést folytatott Csánk Lajossal, a Csanádapáca és vidéke segélyegyleti szövetkezet felügyelő-bizottságának volt elnökeivel, aki az alábbiakban ismertette a plebános viselt dolgait:

— A szövetkezetet, mint már alapszabálya is kifejezetten célozta, egy alakítandó bank üzletreszei értékének megtakarítására alapították. Miután pedig a szövetkezetnek 1274 részvénye volt, a szövetkezet alakítása sem ellen-szenvre nem talált, sem deficittel nem küzdött. Hogy azonban a szövetkezet bankrészvényalapgyűjtése nem sikerült, annak oka az volt, hogy a részvényesek részvényeik értékét nagyrészen kölcsönként felvevén, a felszámolás alkalmával a nyereségen kívül már csak csekély részvénytőke állhatott a bankalapítás rendelkezésére.

A közgyűlés többsége tehát a szövetkezet felszámolását határozta el, azt a felszámoló bizottság be is fejezte és 1906. április hó 10-ikén

jelentette, hogy a külvívő követeléseket behajtván s a befizetéseket kinek-kinek ki is fizetvén, működéséről részletesen elszámol és osztalékként 4940 K. 82 f.-t mutat ki és fizet a részvényesek kezeihez.

A szövetkezetnél hiányok tehát nem lehetnek és a szövetkezettől függetlenül alakult népbanktól a szövetkezet kölcsönt sohasem kért, ilyet soha sem kapott. A népbank csak a szövetkezettől a népbankhoz, ennek kívánságára áttett és átvett váltó és kötvény ellenértékét fizette és fizelhette ki. Ha azonban a népbank, amely a szövetkezeti kölcsönügyek finanszírozására magát feltolta, bírálat nélkül bocsájtott összegeket Bartha István igazgató kezeihez, ez egyedül a népbank ügye volt, amelybe beleszó-lási joga a szövetkezet volt intézőségének már nem volt és nem is lehetett.

Bizonyos ezekből, hogy nem több szegény ember anyagi romlásának elhárítása érdekében, hanem igen is az egész bankigazgatóság és számos íhíszemű ember becsapásával egyedül Bartha István volt igazgató magáncéljait szolgálta, a körmönfont bank sikkasztáskor, amelyet a fogyasztási és tejszövetkezet kárára is kiterjesztett a bank igazgatója. Ugy látszik, Bartha István azok közé tartozik, a kik saját hibáik beismerése és jóvátevése helyett, bűneik feketeségét akként akarják halványítani, hogy másokra is piszkot szórnak.

Kossuth-szobrok.

*

Nemsokára Aradnak is meglesz a maga Kossuth-szobra. Makónak már van. Ez mindössze öt nappal fiatalabb a békés-csabainál. És áll a bronz Kossuth Hódmezővásárhelyen, Hajdu-Nánáson, Orosházán, Lacházán, Szegeden, Cegléden, Miskolcon, kisebb méretben pedig még egy tucat községben. Az alföldi zóna az, amely tereit és parkjait ezekkel az ércművekkel díszítette. Némely alföldi városban Kossuthé az egyetlen szobor, sőt talán nem is gondoltak volna soha plasztikai ékes-ségre, ha nem kínálkozik tárgy gyanánt Kossuth alakja. E zónán teljes elevenen él a köztudatban a 48-as események ragyogó szavu intézője. Más kérdés, vajjon a kép, amelyet az Alföld magyarsága magának Kossuthról formált, a legalkalmasabb-e a plasztikai alakításra? Minden szobrász válasza az, hogy bizony ez a kép „hálátlan”: rengeteg nehézségeket gördít a megoldás elé és a mintázó majdnem abba a helyzetbe kerül, hogy vagy a közvéleményt elégti ki a művészet rovására, vagy a művészetet, de akkor vége a népszerűségnek.

Minden műhelyben gyilkos tekintettel méri végig a szobrász azt a diszmagyart, a mely ott lóg a fogason, mert elkerülhetetlen szükségesség. Hisz a magyar monumentum el sem képzelhető diszmagyar nélkül. Bársony, selyem, prém, arany, zománc és drágakő csupa olyan anyag, amivel gazdag tarkaságot lehet rendezni. De mit kezdjen e színskálával a bronzöntő szobrász? Azt, ami a diszmagyaron a legfeltűnőbb, a legérdeke-sebb, meg sem közelítheti, mert nem engedi a mestersége. Akik pedig a diszmagyart szabták és szabják, azok színekkel dolgoztak és felette elhanyagolták ennek a kosztümnek formáit. Mit kezdjen vele a szobrász, holott csupán formákkal boldogul? E csiz-mák bronzba öntve Uchátiusokká válnak, az attila gombolatlan része pedig sima lappá, amelyet épp a nagy üresség, minden részlet hiánya jellemez. A nagy formák tömegesen fűdik a felső testet: a lábak szűk nadrágba és szűk csizmaszárba szorulnak. Ha ezt mind bronzba öntjük, megbillen az alak egyensu-lya, a felső test nagy tömegei megroppant-

ják a lábukat. Tessék mindezt úgy mintázni, mesterfogásokkal úgy leplezni, eltüntetni, földni, kiforgatni, hogy meglegyen a formai egyensúly, de a diszmagyar — diszmagyar maradjon mégis. Olyan feladat, amelyet még senki sem oldott meg s talán nem is fog senki sem megoldani.

Ez az egyik bilincs, amely a szobrász kezére nehezül. Van párja, s ha ezzel ellenkezni mer a szobrász, bizony elbánnak vele a szoborbizottságok. Párja pedig az a követelés, hogy a lelkesült, a hevesen szónokló, tömegeket fegyverre hívó Kossuthot kívánják a szobrásztól. Az illanó perc szenvedélyes gesztusát akarják látni, bronzba rögzítve, minden időkre megmerevítve. A nyugalom művészete, az állandóság anyaga adjon s kapjon olyan formát, amely vele alapjában véve nem egyezik meg. Mint kell a mintázó kéznek aggodalmaskodnia, hogy meglegyen a vitézi lendület, az elragadó hév, a gyújtó extázis, de nyoma se legyen a színészi póznak. Mert az utóbbi tetszik ugyan a közönség szélesebb rétegeinek, de az ilyen tapsnak örömét keserűvé teszi a föllázadó művészi lelkiismeret. Mit kezdjen hát, mit kel akarnia, meddig szabad bosszulatlanul mennie?

Látnivaló, hogy bármily becses vezércikk-anyagot ad a téma: a szobrásznak nagyobb nehézséget okoz, mint amennyi művészi formaötletet sugalmaz. E nehézségek nyomát megtaláljuk kisebb-nagyobb mértékben az összes eddig készült Kossuth szobrokon. Szerencsére a jó mester a kedvezőtlen forma témát is fel tudja díszíteni önálló értékű szépségekkel. Ha a makói Kossuth szobor fejének széles és nagy egyszerűségű mintázását, az arckifejezés intenzitását, a szivre tett kéz jól megérezett mozdulatát nézzük, a szobrászat tiszta erőnyeiben gyönyörködhetünk.

Messze, messze az Alföld egész peremén egyre szaporodik a bronzból való Kossuthok száma. Aki e művek néhányának leleplezését végignézte, tudja, hogy nem pusztán politikai számítás, nem műpártolás rakosgatta a fillérekkel akkora halommá, hogy azokból egy-egy ily bronz óriást lehessen önteni. Kossuth e zónán a szentek szentje. Talán süritett kifejezője mindannak, ami e percben az Alföld népének politikai óhajta és szenvedélye. Ott a pusztákon Kossuth nem történelmi alak, hanem a jelen és jövő minden vágyának egy szóban való kifejezése. Elvesztette történelmi körvonalait, mert mindent belé tömörítettek, hozzá tapasztottak. Szertelenné dagadt s már fel sem ismerhető.

Szoboravatásról-szoboravatásra járva Kossuth élő jelenlétét érezzük, ezerszeres vetítésben. E percben bizonyos vidékeken ez a név az egyetlen program. Hova lett az a másik? Az a hatalmas, az a nagyszabású, örök időkre elgondolt program, az a név, amely gránitalapot jelent Magyarország fejlődése számára? Ki hall, ki tud Széchenyiről? Arról, akit Kossuth önként önmaga fölé emelt? Hol vannak a bronz-Széchenyek? Mely műhelyben mintázzák alakját? Mily városban rakosgatják a fillérekkel halommá, hogy ama legnagyobb is — legalább látható formában — belekerüljön a mi életünkbe. Járjuk végig az országot s keressük ezt a szobrot. Hogy nincs, hogy nem találjuk, talán egyebet jelent egy szobor híjánál. Talán nem csupán művészi szegénységről szól. Talán azt mondják e meg nem levő szobrok, hogy immár nincs folytatója egy nagy gondolatnak.

Lyka Károly.

Egy óvónő kálváriája.

Seprősi állapotok.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

Néhány héttel ezelőtt megírtuk, hogy a közoktatásügyi miniszter *Siskovich Emma* seprősi állami óvónő ellen azért, mert állását engedély nélkül hagyta el, a fegyelmi eljárást a megyei közigazgatási bizottság útján megindította, őt állásától felfüggesztette s fizetését megszüntette.

Az óvónő mult év novemberében súlyosan megbetegedett, elannyira, hogy nem tudta hivatalát kellőképpen ellátni. Jelentést is tett erről az iskolaszéki gondnoknak, aki belátta, hogy a leány súlyos bajával képtelen naphosszat fenjáráni s a reá bízott gyermekeket gondozni, beleegyezett tehát abba, hogy nyolc napig kezeltesse magát s intézkedett, hogy ez idő alatt a dada vezesse az óvodát. A nyolc nap eltellett, az óvónő állapota mind rosszabbra fordult s szó sem lehetett arról, hogy az óvodát egyhamar átvehesse. Ekkor az iskolaszéki gondnok — akit nyilván csak a humanus érzés vezetett, — tekintettel arra, hogy december hó nagyrésze az ünnepek miatt ugyis szünetelt, jelentett s miután egész január hónap egyébként is az óvodák szünetje, beleegyezett abba, hogy *Siskovich Emma* bajának gyógyítása céljából Budapestre utazzék. A nagybeteg óvónő tehát Budapestre ment s a budai Szent János-kórházban helyeztette el magát, abban a reményben, hogy január végeig majd csak meggyógyul. Reményében azonban csalatkozott, mert azóta már február is elmúlt s a szegény súlyos beteg nő még máig is a budai kórházban szünydik.

Természetes tehát, hogy január végén nem vehette át az óvoda vezetését s ezért két tubuzgó seprősi lakós, *Stana Pável* és *Perv Mihály* feljelentették a vallás és közoktatásügyi miniszteriumban oly címen, hogy 1906. szeptembere óta óvónői kötelességét nem teljesíti, sőt anélkül, hogy szabadságot kapott volna, már három hónapja Budapesten tartózkodik.

A miniszter a tanfelügyelőségnek küldötte meg az aktát jelentéstétel végett, amely megállapította, hogy mulasztás történt annyiban, hogy az óvónő, tudva azt, hogy súlyos beteg, nem adta be szabadságoltatása iránti kérvényét. Tekintettel azonban arra, hogy közvetlen fensőbbségének távozását bejelentette, sőt erre engedelmet is kapott, legieljebb az iskolaszéki gondnokát terheli felelősség, de nem az óvónőt. Javasolja tehát, hogy a beteg óvónőt felgyógyulásáig szabadságolja a miniszter s addig is gondoskodik a helyettesítéséről.

A miniszter válasza ez ügyben néhány héttel ezelőtt érkezett le s egyenesen megaláztatást keltett a közigazgatási bizottságban, ahol *Varjassy Árpád* kir. tanfelügyelő referálta az ügyet.

A miniszter, mellözve a tanfelügyelőség javaslatát, elrendelte a fegyelmit megelőző vizsgálatot *Siskovich Emma* ellen, állásától felfüggesztette, rendes fizetését — azt a nyomoruságos néhány koronát — megszüntette s hogy mégis éhen ne haljon, évi 300 korona ellátási díjat utalványozott ki, amiből egy hónapra 50 korona, tehát oly csekélység esik, hogy még a szerényen megszabott kórházi költségeket se fedezi.

A közigazgatási bizottság felháborodással vette tudomásul a miniszter választát, de a vizsgálat megejtésével kötelességszerűleg *Csu-kay Gyula* főszolgabíró bizta meg.

Most arról értesülünk, hogy a vád alap

talansága már a vizsgálat megkezdése előtt beigazolást nyert, miért is a miniszter felfüggesztő rendeletét hatályon kívül helyezte s csak az ügy miben állásának megvizsgálását rendelte el a hamis feljelentés megtorolhatása céljából. Ezzel egyidejűleg a beteg fekvő óvónő részére további három havi szabadság-időt engedélyezett.

Aktuális emberek.

A új primadonna.

Arad, március 28.

*Kállay Jolán*nak hívják az új szubrett-primadonnát, aki hivatva lesz az aradi színpadon a vídamságot képviselni természetes jókedvvel és megfelelő énekhanggal. Pesti színpadon, a Magyar-színházban játszott. Szerették, becézték és azt mondták róla, hogy kedves, szeretetreméltó, pajzán és szépen énekel. Azt mondták továbbá, hogy azért is szeretik, mert csinos, sőt szép. Szóval a fővárosban nagyon kedvelték.

Es mégis eltávozott a Magyar-színházból. Mert mellőzték és mással játszták a parádés szerepeket. Ez pedig fáj a primadonnának, amin nem lehet csodálkozni. A Vig özvegyre készülődött nagy ambícióval s a kulisszák mögötti boszorkánykonyhán mást főztek ki. Más lépett fel a diadalmas operetben s *Kállay* elment a vidékre vendégszerepelni, eljátszotta *Glavari Hannát* és meghódított mindenkit. Így jegyelték fel a dolgokat a színházi rovatok vezetői.

Az aradi színház új primadonnája, aki ma este érkezett meg Aradra, már nem is haragszik a mellőztetéséért. Sőt tagadja, hogy mellőzték. Azt mondja, hogy azért kellett távoznia a Magyar-színházból, mert vidéki vendégszerepléséről nem utazhatott expressz-vonaton a fővárosba, ahol az igazgatónak szüksége volt reá. A primadonna megbocsátott *Zoltán Jenő* igazgatónak, megbocsátott mindenkinek a Magyar-színház tájékán s most már senkire sem haragszik.

Hogy Aradra került *Kállay*, az *Szendrey Mihály* szízigazgató ügyességének köszönhető. Láta valahol a Vig özvegyben, megtetszett, neki és szerződött. Mikor kérdezték tőle, hogy miért, titokzatos mosollyal szolt:

— Majd meglátjátok!

S az aradi közönség most várja, hogy láthassa *Kállayt*. Kíváncsi a publikum az új primadonnára, akit kedvező hírek előztek meg. *Kállay* pedig szívesen jött Aradra. Oszintén meg is mondta munkatársunknak:

— Minden primadonna, ha idegőnbe megy, sablonosan kijelenti, hogy szívesen jött, mert hallotta, hogy a közönség milyen kedves, milyen jó, milyen szeretetreméltó. Irtózom a sablontól. Oszintén bevallom, hogy szíves-örömmel jöttem Aradra. Hiszen nem jöttem volna, ha nem akarok.

Igy beszél egy primadonna? Nem. A primadonna áradozik a gyönyörűségtől, alig várja a percet, hogy az imádott, a drága közönség előtt megjelenhessen és bemutassa művészetét. *Kállay* őszinte, mint kevés kartársnője és bevallotta, hogy kissé fél, mert nem bizza el magát túlságosan és nem támaszkodik előző sikereire.

Hirből tudjuk, hogy szép sikereket aratott, amelyek méltán elbizakodottá tehetnek bármely primadonnát. Például a János vitézek versenyén második lett. Ez is valami, sőt nagy dolog, amikor minden valamire való *Kukorica Janesi* pattogtatta karikás ostorát a Király-színházban. Elterjedt a híre, hogy a vidék legszebb Vig özvegye. Ami azt illeti: szépnek valóban szép, vagnak is vig, sőt özvegy is. Pardon, félözvegy: elvált a férjétől. Vasárnap este lép fel először, természetesen a Vig özvegyben. Akkor meglátjuk, hogy miért hozta *Szendrey*, aki pedig nem szokott csalódní . . . Kár.

A zsüri döntött.

A Kossuth-szobor pályázata.

A díjnyertesek.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

Hosszu esztendőök megfeszített munkája után ünnepnapja volt ma az aradi Kossuth-asztaltársaságnak. Ma dönt el ugyanis a szoborpályázat, amelynek eredményét széleskörű érdeklődés kísérte nemcsak Aradon, de az egész országban. A zsüri meghozta ítéletét: a Kossuth társaság tagjai pedig igaz örömmel láthatják, amit igaz örömmel lát minden magyar érzésű ember: hogy a lelkesedés, a fáradságos munka eredményes, gyümölcsöző volt. Aradon nemsokára állani fog az emlék, amely méreteiben talán szerényen, de jelentőségében hangos szóval, büszkén fogja hirdetni a magyarság legbálványozottabb nagyságának minden időkre szóló dicsőségét.

A zsüri ítélezéséről tudósítunk az alábbiakban számol be:

(Megtekintik a szobrokat.)

A megválasztott zsüritagok reggel 9 órakor gyülekeztek a polgármesteri hivatalban. Megjelentek *Szántay Lajos*, *Tabakovics Emil*, *Dáni János*, *Virágh Lajos*, *Urhegyi Alajos*, *Réthy Ödön*, *Steiner József*, *Csánk Lajos*, *Kinczig János*, *Varjassy Árpád*, *Nagy Kálmán* és *Schwarz Zsigmond*. Rövid eszmecsere után átvonultak a kereskedelmi akadémia dísztermébe, hogy megtekintsék az ott kiállított pályaműveket. *Varjassy Lajos* polgármester is velük ment.

Tizenegy óra tájban kezdtek szállingózni a budapesti zsüritagok is. *Bezerédy Gyula* szobrász, *Komor Marcell* építész és *Löwengard János* dr., a Fészek titkára. *Feszty Árpád* még nem érkezett meg.

A zsüritagok alaposan megvizsgálták a szobrokat. Nem nagyon sok vizsgálni valójuk volt, mert a pályaműveknek fele számításba sem jöhetett. Arra azonban ezek is jók voltak, hogy a kedélyesebb zsürirok megeresszenek egy-két sikerült élcet. Más dolog pedig nem lévén, a „megtekintést” hamarosan be is fejezték.

(Kezdő lk a komolyabb rész.)

Délután három óra tájban egymásután gyülekeztek a zsüri tagjai a kereskedelmi akadémia dísztermében is. Kevéssel 3 óra után megérkezett *Károlyi Gyula* gróf főispán, a zsüri elnöke is s miután már *Feszty Árpád* is ott társalgott a többi zsüritagokkal, elkezdődött a fontos ülés. *Panker Viktor*, aki a Kossuth-asztaltársaság megbízásából szintén eljött, nagy gondal bezárta a díszterem aítáját, amelyen erre az alkalomra a következő felírás díszlett:

Idegeneknek tilos a bemenet!

Az idegenek egyelőre nem is tolongtak túlságosan a folyosón. Csak lent, az akadémia előtt, ahol a főispán fogata állott, ott sétált egyik pályázó művész, sováran nézve az ablakokra, melyek mögött hetvenezer korona és egy csomó babér kérdéséről tárgyal a félelmetes bizottság. Megnyugtatósul mindjárt ki is jelenthetjük, hogy az illető, fővárosi illetőségű szobrász sem koronákat, sem babért nem kapott.

Bent a teremben ezalatt a zsüri előadója, *Steiner József* műépítész terjesztette elő rész-

letesen indokolt jelentését. Nagyon kegyetlen volt. Hat szobrást egyszerűen levágott, mintha kis bárányok lettek volna. Kettőt nyársbahu-zott. A megmaradt kilenccel azután sokkal kedvesebb volt. Mindegyiknek juttatott valami édességet a keserű pilulák mellé. A többi zsüri-tagok nagy figyelemmel hallgatták, kivéve *Urhegyi* Alajost, aki ezalatt odasugott a szomszédjának:

— Nézze, ma már a géniuszok is stréberkednek! Ni, hogy kapaszkodik ott is egy! Ez Magyarország!

Feszty Árpád mosolyogva bólintott reá:

— Szórol szóra igaz.

De azért a stréber géniusz mégis megkapta a második díjat. Jól kapaszkodott.

Steiner József pedig ezalatt folytatta az előadást. Peripatetikus modorban. Szobortól szoborig sétált és folytatta a kegyetlenkedést, még pedig zajos helyeslés közben. Itt ott félbeszakították. Hol az egyik, hol a másik zsüritagnak volt valami külön kijelenteni valója.

— Ez a minta nem felel meg a pályázati feltételeknek. Nagyon sokba kerül. Tulhaladja a költségvetést.

— Ez pedig elkésve érkezett! Ez egy a tizhez arány helyett egy a hathoz arányban készült! Ez emlékeztet a berlini Siegesallee királysobroira. Itt sváb a mellékalak.

És így tovább. Ha a pályázó szobrászok jelen lettek volna, alighanem romániai állapotokra került volna a sor. Panker Viktor azonban féltékenyen őrködött, hogy lélek az ajtón se be, se ki.

(A folyosón.)

Már négy órára járt az idő, mikor a folyosón megjelent az első újságíró. Ugy mondták, hogy fél négyre elkészül a zsüri és a sajtó emberei megtekinthetik a szobrokat. Az újságíró azonnal be is akart nyitni, de nem lehetett. Ellenben megjelent Nagy Kálmán és kijelentette:

— Azonnal kérem, azonnal!

A folyosó lassacskán benépesedett. Minden aradi újság elküldte a maga emberét, néhányan eljöttek pusztá érdeklődésből. Csakhamar hangos lett a folyosó.

— Konklávéznak odabent! — En jobb szeretnék *honn kívénni!* — jelentette ki az egyik szójátékokban utazó újságíró.

— Légy szives pályázn! De nem a Kossuth-szoborra, hanem el! — hangzott a felháborodás moraja.

Ezalatt újabb vendégek is érkeztek. A művész-asztal tagjai zajosan érdeklődtek. De tudni még nem lehetett semmit. Megkezdődtek a tippelések. Az egyik ur fogadási irodát akart nyitni, de senki sem akart fogadni.

— Ha éppen fogadót keres, — biztatták a jókedvű urat, — ott a Központi szálloda!

Egyszerre zajos éljenzés riadt bent a terebben. Az előadó befejezte a mondanivalóját és a többiek is elmondták a magukét. Zajos mozgás kint és bent. A zsüri tagjai átvonulnak a szomszédos terebbe, hogy meghozzák a döntést. Széktologatás, hangos beszéd hangzik ki a folyosóra. A riporterek füleiket és ceruzáikat hegyezik. No most!

(A szavazás.)

A zsürirok elfoglalták helyeiket és megkezdődött a legkomolyabb aktus: a szavazás aktusa. Egyik bíráló a házszabályokhoz kért szót.

— Legyen titkos a szavazás! — indítványozta.

Feszty Árpád ellenkező véleményen volt. Nyílt szavazás kell a népnek. Komoly művészi munkáról van szó s igazi művész mindig elbirja a bírálatot, bármily kemény legyen is az. Tehát a nyílt szavazás mellett döntöttek. Mindenekelőtt Steiner József adta le a voksát. Ilyenképpen:

— 10, 14, 13!

Ez azt jelenti, hogy: Kallós, Horvai, Holló. Azután a Feszty Árpád hangja hallatszott ki:

— 14, 10, 15! (Vagyis: Horvai, Kallós, Margó.)

Varjassy Lajos szót emelt a 13-as érdekében. Erős vitatkozás fejlődött ki. A 13-ast — milyen szerencsétlen szám! — részben dicsérik, részben ellenkezőleg. A folyosón álló riporterek izgatottan mérlegelik az eshetőségeket. Végre azonban a 13-ast is letárgyalják. Nem volt szerencséje. Azután rendre jönnek a szavazatok: 10, 14, 13; 10, 14, 15; 10, 15, 9. Ugy látszik a tizes kanterben lesz első.

Végre befejezik a szavazást és összeolvassák a szavazatokat. Minden díjra külön szavaztak. A 10-es kapott 12 igen szavazatot; a 15-ös 6 igent, öt nemet, a 14-es 12 igent. Rövid vita után elhatározta még a zsüri, hogy a 13-as, a 9-es és a 2-ös számú pályázatokat megdicséri és megvételre ajánlja. *Schwarz* Zsigmondnak nem tetszik az ajánlat. Megvenni, mikor még magához a szoborhoz is tömérdek pénzt kell összegyűjteni! Valószínű, hogy csak a dicséret marad meg ezeknek a pályázóknak. Az nem kerül pénzbe.

(A győztesek.)

Károlyi Gyula gróf a jeligés levelek felé nyul. A 10-es számú munka jeligéje: Kossuth Lajos azt üzenté. A borítékot felvágják. A Kallós Ede neve hullik ki belőle.

— Az első díjat, 2000 koronát, *Kallós Ede* nyerte!

A 15-ös pályamű jeligéje: Apánk. A szobrászok *Margó Ede és Pongrácz (Popper) Frigyes*. Övék az 1000 koronás második díj. A 14-es szoborminta jeligéje: Megváltónk! Készítette *Horvai János*. Megkapja az ötszáz koronás harmadik díjat.

A formalitások tehát elintéződtek. A kivétel fölötti döntést fentartotta magának a Kossuth-asztaltársaság. Az más lapra tartozik. A A zsüri még hozzátesszi a döntéshez az akadémiai pályázatokról ismert szégyenparagrafust is: egyik díjazott mű sem tökéletes. Kimondják azt is, hogy a megbízás után a mostani zsüritagokból fognak kiküldeni egyet-kettőt az egyharmad nagyságu minta megtekintésére. Azzal véget ér az ülés. Károlyi Gyula gróf kinyitja az ajtót és betessékeli az újságírókat:

— Tessék uraim!

Valamelyik jószívű zsüritag meg akarja mondani az eredményt is. De az újságírók megelőzik:

— Kallós, Margó, Horvai! Tudjuk, tudjuk! Előttünk nincs újság!

És ezzel vége. Holnap megnyitják a kereskedelmi akadémia termét a nagyközönség előtt is. És azután jön a legnehezebb döntés: a kivittel való megbízás.

(Kallós Ede pályája)

Kallós Ede szobrász *Hódmezővásárhelyen* 1866-ban született. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte, majd Budapestre jött s az országos iparművészeti iskolába iratkozott be, hogy magát a dekoratív szobrászati szakban kiképezze. A tanfolyamot jeles eredménnyel be is fejezte, de ambíciója ekkor már a monumentális szobrászat felé terelte s állami-díjjal Párisba ment, ahol *Julien* akadémijában, Chapu hírneves mester vezetése alatt két és fél évet töltött. Párisból visszajövet a képzőművészeti társulat téli tárlatain állította ki *Dávid* című csoportját, melyért a Nadányi-féle ösztöndíjat nyerte el. Ezután több nyilvános pályázatban vett részt. Baross Gábor szobrának mintáját a bizottság megvásárolta, az Ybl-szoborpályázaton második díjat nyert, *Bessenyei* György szobrának kivitelével pedig, mint az

első díj nyertesét, öt bizta meg Szabolcs vármegye. A szobrot Nyiregyházán 1899 május 9-én leplezték le. Szobra: *Erkel* Ferenc, leplezték Békésgyulán 1896. június 24-én. *Kölcsey* Ferenc, leplezték Nagy-Károlyban 1897. április 4-én, *Szent István* szobra, leplezték Palánkán 1897. augusztus 20-án. A hét ezredévi emlékek közül a pusztaszeri és zóborhegyi emlékek szobrászmunkáit készítette, a millenáris nagy emlékekhez pedig Zala György megbízásából Hunyadi János és Könyves Kálmán szobrait mintázta 1900-ban. Ez időben készült Irányi Dániel siremléke. Erdemeit Budapest székesfőváros anyyira méltányolta, hogy a monumentális szobrászat terén kifejtett tevékenységéért 1899-ben a Ferenc József jubileumi díjjal tüntette ki.

Az utóbbi évek meglehetősen nagyszámú monumentális szoborpályázatán kivétel nélkül résztvett s minden szoborpályázat, ha a kivételre való megbízást nem is, de kitüntetéssel mindenestre biztosított számára. 1902-ben a budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött mintája dicséretet nyert, s azonfelül még meg is vette a bizottság. 1903-ban ismét hatalmas kompozícióval szerepelt a budapesti Szabadság-szobor pályázaton, melyet szintén megvettek. Legnagyobb diadalát a budapesti *Vörösmarthy-szobor* pályázaton aratta, mikor is Telcsessel közösen készített mintája az *első díjat* nyerte. Ugyancsak ez évben kezdett komolyabban foglalkozni művészi siremlékek készítésével, s e téren csakhamar oly elismerésre és tekintélyre tett szert, hogy elhalmozták megrendelésekkel. Az 1900-ban készített Irányi siremlék nagy méltánylásra talált s újabb művei csak fokozták művészi hírnevét. A kritika egyértelműleg szinte a magasztalás hangján beszélt *Erkel* Ferenc siremlékéről, amelyet 1904-ben készített, s az 1905-ben befejezett *Vadnay* Andor siremlékéről is hasonlóképpen nyilatkozott. *Jankó* János és *Kozma* Sándor siremlékei, melyek szintén ez évben készültek, újabb diadalt jelentettek művészetének történetében. Különösen az utóbbi szerzett neki a műkritikusok közt sok barátot s az a nemes egyszerűség és kifejezésbeli erő, melyet oly hatalmas tehetséggel varázsolt művébe, általános bámulat tárgya volt. E siremlék egyik mellékalakját a budapesti képzőművészeti társulat 1905. évi téli tárlatán ki is állította, s a Röck Szilárd-féle 2000 koronás jutalmat nyerte el vele.

E közben pedig még mindig ráért arra, hogy nagyobb kompozíciókkal is foglalkozzék. A budapesti *Irányi* emlékmű pályázaton megnyerte az első díjat, s a kivittel is öt bizták meg. Ezzel a művével 1904-ben készült el s a szobrot még ez évben le is leplezték. Alig tette meg az utolsó simításokat e művén, máris első díjat nyert a makói *Kossuth-szobor* pályázaton 1905-ben, amelyet még az évben fel is állított s. összel leplezték. Legutolsó diadalát a mai napon aratta, mikor az aradi Kossuth-szobor zsürije a beküldött 17 pályamű közül az ő művét tartotta legjobbnak s csaknem egyhangulag neki ítélte az első díjat.

MULATSÁGOK

(=) **A Máv. dalegylet hangversenye.** Az aradi máv. dalegylet folyó évi április hó 6-án este 8 órakor a Központi Szálloda nagytermében Szilágyi Gyula karnagy vezetése alatt, Faix Jaquesné urnó, Fóthy Frida urhölgy, a temesvári Nemzeti Színház és Szathmáry Árpád, az aradi Nemzeti Színház tagjának közreműködése mellett táncestélylyel egybekötött hangversenyt rendez. A tiszta jövedelem egy része a magyar királyi államvasutások árva gyermekeinek felsegélyezésére fordítatik.

A trónörökös a magyar vezényszó ellen.

Vilmos császár segítségét kérte.

Még mindig a berlini ut.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

A bécsi *Zeit* mai számában föntartja azt az értesülést, hogy *Ferenc Ferdinánd* főherceg egy eminensen politikai kérdés megbeszélése végett járt Berlinben. A közlemény szerint a trónörökös kapacitálni igyekezett *Vilmos* császárt, vesse latba a befolyását uralkodónknál és hiúsítsa meg azt, hogy a magyar vezényszó dolgában *Ferenc József* császár és király az eddiginél lényegesen engedékenyebb álláspontot fogljon el.

Egy augsburgi lap közlése szerint a trónörökös berlini látogatásának az az örvendetes következménye lesz Németországra, hogy *Ferenc Ferdinánd* a jövőben valószínűleg elválik azoktól, akik igyekeznek Németországot minden nagyhatalmasságtól elszigetelni.

A *Zeit* közleménye így hangzik:

Mindazon híresztelésekkel szemben, amelyek a trónörökös berlini utazásának politikai színezetét megcáfolni igyekeznek, bizonyos, hogy a német császárnál tett látogatásnak célja politikai tanácskozás volt a legkülönbözőbb dolgokról. Azok a körök, amelyek a politikai eseményekről jobban vannak informálva, a német császár és a trónörökös beszélgetését sokkal fontosabbnak tekintik, semhogy egyszerű letagadásokkal beérnék és abban hagynák a jelentős utazás kommentálását. Ugy véljük tehát, hogy csupán a hírlapírói pontosság parancsát követjük, ha azt a verziót közöljük, a mely komoly, rendszerint jól értesült forrásból jutott hozzánk.

E szerint a berlini látogatás összefügg a magyar vezényszó kérdésével, amely a legutóbbi időben erősen foglalkoztatja az illetékes mértékadó köröket. Az uralkodó, aki eddig a magyar követelésekkel szemben hajthatatlan volt, most állítólag ingadozóvá vált. Az állam legmagasabb faktora ugylátszik arra a meggyőződésre jutott, hogy azon újabb követelések, amelyek a hadsereg felszerelésére vonatkoznak, a magyar parlamentben a vezényleti nyelv megadása nélkül keresztül nem vihetők. A mellett az uralkodót katonai tanácsosai felvilágosították, hogy ha a meglevő állapotokon nem változtatnak, úgy nem állnak jól a hadsereg harc képességeért. Ezen érvek hatása alatt a király megbarátkozott azzal a gondolattal, hogy közelebb lépjen a magyar követelésekhez és ezáltal a hadsereget a nagyobb veszedelemtől megóvja. A legfőbb hadur e közlekedéséről kimerítően értesítették a trónörökös is, akinek látogatása a német császárnál e kérdés körül forgott. Azon a helyen, amelyen értesülésünket szereztük, nem számolnak a német császár intervenciójának lehetőségével. De, így érvelnek, teljesen érthető, hogy a trónörökös a szövetséggel eszmecserét folytatott a vezényszókérdéséről, amely az osztrák-magyar hadseregnek a szövetséges Németország haderejével való együttműködését közelről érinti.

Hangsúlyozzuk, hogy a forrás, amelyből fenti értesülésünk származik, a legkomolyabb, úgy, hogy mi e tények nyilvánosságra való hozását kötelességünknek tartottuk.

Az *Augsburger Abendzeitung* a következőket írja a trónörökös berlini utjáról:

A Németország elszigetelésére irányuló törekvésekben a trónörökös eddig nagy szerepet játszott. Biztosra is vették, hogy sikerülni fog őt Németországtól elfordítani, amivel Németország elszigetelését befejezték volna. A német császárral négy szem között folytatott hosszú beszélgetés után föltehető, hogy Németország szövetsége az osztrák magyar monarchiával a jövőre is biztosítva van.

HIREK.

Elmentek a harangok.

Van a katolikus köznépek egy kedves, egyszerű meséje, mely azt tartja, hogy nagy csütörtökön szárnyra kelnek a templomok tornyából az édes busan csengő, zúgó harangok s elszállnak a messze dél fele, Rómába.

Elnémulnak, elmennek a harangok!

A harangszó mindig bizonyos ünnepélyesség jele a katolikus egyházban. Minek akkor a fényezés, az ünnepélyesség, mikor a világon a legegyszerűbb, legigazibb és legszentebb ember szenvedéseinek emléket üli meg az emberiség?

Csendes, szinte néma a város. Rideg, fázós világ van odakint. Hideg szél söpri végig az utakat és sehogyse akar kitavaszkodni. A nap csak néha-néha süt ki s akkor is olyan takarékos az ő jóságos melegével, akárcsak az emberiség, amely minduntalan nagy hangon hirdeti a mindeneket átölelő, melegítő szeretetet s minduntalan megtagadja önmagát. Pedig ez a nap a szeretet napja is, hiszen az Ur annyira szeretett mindnyájunkat, hogy meghalt értünkünk.

A dogma mellett kimondhatatlan sok e hét s e nap emlékében a poézis. Ez a hét tényleg nagy hét, s szinte önmagától kínálkozik arra, hogy az emberi életet példázza. Az ember küzd, az ember elbukik. De szívében él a sejiés, a remény a feltámadás iránt. Örök a remény, a feltámadás hite, mely eloszlatja a sötétséget és megadja küzdelminkhez a vigaszt. Mindnyájan hordjuk az élet súlyos keresztjét, ami térdünk is roskadozik terhe alatt az élet tövises utjain, de a remény erőt ad a küzdéshez, hiszünk a feltámadásban. Nagypéntek a nagyhét legnagyobb napja, melyen a megváltás munkája befejeződött. Krisztus kereszthalált halt, de harmadnapra feltámadott. Küzdünk, szenvedünk, talán el is bukunk — de semmiféle szenvedés sem örök. Ha elmentek, vissza is jönnek a harangok, hogy annál diadalmasabban hirdessék: *lesz még feltámadás.*

— *Lapunk mai számához a kiadóhivatal vidéki előfizetőink részére postautalványokat mellékel. Kérjük az áprilisi évnegyed alkalmából az előfizetések minél előbbi megújítását, mert különben a lap megküldése fennakadást szenvedhet.*

— **A nagyhét.** A minoriták templomában a mai nappal megkezdődtek a husvéti ájtosságok. Ma reggel 9 órakor *Csák Ciriák* dr. rendfőnök fényes segédlettel misét mondott, mikor is a glóriakor elnémultak a harangok s mélységesen fognak hallgatni szombat reggelig, mikor a reggeli mise glóriája alatt újra meg fognak szólalni. hirdetve, hogy feltámadt Krisztus e napon. Délután 3 órakor lamentációt tartottak. Holnap, *nagypénteken* reggel 9 órakor *Csák Ciriák* dr. mondja a Csonka misét, mi-

közben a kóruson latin egyházi dalokat fognak előadni. Mise után a keresztet a szent sirba fektetik s az oltári szentséget is odahelyezik. A szent sirt már ma este a templom hajójának baloldalán, közel az oltárhoz fel is állították és szépen feldiszipították. Krisztus sirbatétele után szent beszéd lesz, amelyet *Kubica* Ernő hitoktató mond. Délután 8 órakor újra lamentáció lesz, utána pedig szent beszéd. Öt órakor a szentsirból körmenetben viszik az oltári szentséget a főoltárra.

29-én, *nagyszombaton* délelőtt 9 órakor mise, délután 5 órakor pedig a feltámadás emlékére fényes körmenet lesz. Husvét vasárnapján 9 órakor szentbeszéd, 10 órakor pedig ünnepélyes nagy mise lesz, amelyet *Csák Ciriák* dr. fog fényes segédlettel bemutatni.

A *református templomban* nagypénteken délelőtt egyházi beszédet tart *Csécsei Imre* lelkes, délután *Kövé* Árpád segédlelkész; husvét első napján délelőtt *Kövé* Árpád, második napon délelőtt *Csécsei Imre*. Istentiszteletet tartanak még a várban és a Gáj külvárosban is.

— **Kossuth Ferenc betegsége.** *Budapest*ről táviratozzák: *Kossuth* Ferenc állapotában ma délután javulás állott be, úgy, hogy már fogadhatta *Szterényi József* államtitkárt, aki beszámolt tegnapi bécsi útja eredményéről.

— **Az aradi ipartestület az önálló vámterületért.** Az aradi *Ipartestület* felterjesztést intézett *Kossuth* Ferenc kereskedelmi miniszterhez, arra kérte őt, hogy az Ausztriával kötendő kiegyezésben védje meg a magyar iparosság érdekeit, biztosítsa a külön magyar jegybank felállítását és ne engedje az önálló vámterület tényleges állapotának elérését az iparosokról tíz évnél hosszabb időre eltávolítani.

— **Katonai tanácskozások Bécsben.** *Bécsből* jelentik rendesen beavatott helyről, hogy ott napok óta nagyobb katonai tanácskozások folynak, melyeket *Ferenc Ferdinánd* főherceg vezet s melyek előkészítik a hadügyminiszteriumnak a véderőtörvény revíziójára vonatkozó tárgyalások megkezdését. A hadvezetőség megingathatlan álláspontja az, hogy a függő katonai kérdések elintézése most már nem tűr haladékot s ebben az irányban meg is tette a lépéseket a két állam kormányánál. Azok a hírek, hogy a kérdések csak ősszel válnak aktuálisakká, nagyon is optimisztikusak s a hadvezetőség a nyár előtt okvetlenül tisztázni akarja a helyzetet. Eddig a bécsi híradás. Kötelességszerűleg kellő rezervával adjuk közre.

— **Ismét fizetésektelenség a budapesti tőzsdén.** *Budapest*-ről táviratozzák, hogy a gabonaárak rohamos emelkedése, amely még egyre tart, ma ismét nagyobb fizetésektelenséget vont maga után. Ma délelőtt *Ujhelyi Manó* ismert tőzsdéügynök jelentette be fizetésektelenségét. A gabonaárak további emelkedésének az az oka, hogy a vidékről rossz vetés-eredmények érkeznek és egy nagyon erős konzorcium a baisse-re spekulálóktól az áprilisi buza és zabszállítást készűl követelni.

— **Leontiv Tatjánát elítélték.** A *thuni* esküdtsek ma itélkezett *Leontiv Tatjana* felett, aki a múlt évben *Müller* bankárt *Durnovo* volt orosz belügyminiszter helyett *Interlaakenben* agyonlőtte. Az esküdtsek a vizsgálati fogság betöltésével négy évi fegyházra ítélte *Leontiv Tatjánát*.

— **Eljegyzés.** *Lipták* Frigyes, az Arad-csanádi egyesült vasutak mezőhegyesi pénztárosa eljegyezte *Rácz* Maca kisasszonyt.

— **A lugosi választást megpeticionálják.** *Lugosról* táviratozzák nekünk, hogy az ottani függetlenségi párt petícióval támadja meg a tegnap megválasztott nemzetiségi képviselő, *Popovics István* mandátumát, amelyhez az ellenpárt szerint példátlan fanatizálás és terrorizmus útján jutott.

— **Kardpárbaj a Szózat miatt.** Megemlékezünk arról az afférről, amely a Szózat eljuttatása miatt honvédtisztek és egy Krausz Richárd nevű szokolista között Eszéken lejátszódott. Az afférnek ma Pécsen, a honvédségi laktanyában folytatása volt, amennyiben Hayer Gyula, a 28 ik honvédségvezető hadnagya és Krausz Richárd kardpárbajt vívtak. A párbaj Krausz súlyos megsebesülésével végződött, aki jobb vállától a balcsipőjéig húzó erős vágást kapott.

— **Pincérsztrájk a fővárosban.** Budapestről táviratozzák: A fővárosi pincérek sztrájkra készülnek és ha szombatig nem jön létre a béke a kávéos ipartestülete és a kávéesegédek szakszervezete között, szombaton kitör a sztrájk. Az ipartestület küldöttsége ma védelmet kért esetleges excessusok ellen Boda Dezső főkapitánytól, aki meg is ígérte a védelmet. A harc a pincérek közvetítés körül folyik, amelyet a pincérek a szakszervezet útján akarnak végeztetni, hogy elejét vegyék a közvetítők kizsákmányolásának. — **Aradra** a budapesti sztrájkoknak nem lesz kihatása, mert az aradi pincéreknek most nincs okuk gazdasági harcot kezdeni, amelyet a fővárosiak már azért is nagyobb sikerrel vívhatnak meg, mert száz-ezer koronánál nagyobb vagyona van az egyetűknek.

— **Halálozás.** Vári János miniszteri számvizsgáló, akit a földmívelési miniszter az aradi jószágigazgatóság mellé rendelt számvívőséghez delegált, tegnap este szívrohamból hirtelen meghalt.

— **Németstíli ház Aradon.** Reisinger Sándor aradi műépítész a Perényi-utcában levő alacsony épületét lebontatta és ónémet modoru földszinti házat akar a helyébe építtetni. Reisinger a tervet bemutatta az építészeti bizottságnak, amely azt kifogásolta, hogy a ház nem fog a többi épületekkel zárt sort képezni. A művészeti és szépészeti bizottság Varjassy Lajos polgármester elnöke alatt ma délután tartott ülésén foglalkozott a tervvel és melegen üdvözölte azt. A bizottság az építkezési engedély megadását javasolja a közgyűlésnek már csak azért is, mert az építkezéstről szóló szabályrendelet nem írja elő a zárt sorban való építkezést.

— **Az Ypsilanti-birtokok árverése.** A herceg Ypsilanti-féle csanád- és aradmegyei birtokokat tudvalevőleg parcellázták. A parcellázási eljárás végrehajtására kiküldött miniszteri biztos, Lekky István miniszteri osztálytanácsos most közhírré teszi, hogy a herceg Ypsilanti tulajdonát képezett, jelenleg Kevermes község tulajdonát képező és az aradmegyei Kúvin község határában fekvő 15 katasztrális holdat kitevő szőlőbirtok, a rajta lévő Tökölyi-féle kastélyal együtt április hó 4-ikén délelőtt tíz órakor Kúvin község házában nyilvános árverésre kerül. Az ingatlanok együttes kikiáltási ára 60.000 korona.

— **Az aradi tűzifa és szénbeszerzési szövetkezet szervezése** immár annyira haladt, hogy az első ezer részjegy jegyzése biztosítva van s így az alapítók az alakuló közgyűlést április hó 6-ára, szombat d. u. 6 órára kitűzték. A közgyűlést a városháza földszinti kistermében tartják meg, a midőn az alapszabályok bemutattnak s a szövetkezet vezetősége megválasztatik. A jegyzések addig is tovább eszközölhetők, mert kétezer részjegy kibocsátása van az alapszabályok szerint tervbe véve. Részletesebb felvilágosításért az érdeklődők az Aradi Ipar és Népbankhoz fordulhatnak.

— **Áthelyezés.** A közoktatásügyi m. kir. miniszter Biró Jolán szapáryligeti állami kisdudóvónót a kistérségi állami óvodához helyezte át.

— **Praeservatív ideális legjobb minőségben** Vojtek és Weisznál.

Románia lángokban.

Agyuk a nép ellen.

Véres rémtettek.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, március 29.

A romániai forradalom igen különös jelenségeket mutat. A forradalom kitörése helyén már szűnőben van a nép izgatottsága, de olyan helyeken, amelyek eddig immunisak voltak a lázadástól, kiüt a lapangó tűz. Egyre vehemensebbek lesznek a vérengzések s a nagy gazdasági harc, amely a Romániában uralkodó középkori viszonyokból s a nép kiszípolozásából fakadt, olyan mérveket ölt, hogy a katonaság sem képes már a lázadók támadásaival mérkőzni.

Mai távirataink:

Zavaros híradások

Bécs, március 28. Amint a lapok írják, a külügyminisztérium megkeresésére a Dunagőzhajózási Társaság hajlandónak nyilatkozott arra, hogy bukaresti követségünk, vagy a Duna mellett fekvő romániai konzuli hivatalaink kivánságára hajókat rendel oda a parasztlázadás folytán veszélyeztetett magyar és osztrák állampolgárok szállítására.

Bukarest, március 28. A román távirati ügynökség jelentése szerint Braila, Galac és Bukarestben teljes nyugalom uralkodik. Ezzel ellenkező hírek teljesen valótlanok.

Bukarest, március 28. A csapatok a felkelők ellen egyre erélyesebben járnak el. Mindenfelé véres összeütközések voltak, melyek során azonban nemcsak zavargókat öltek meg, de a harcokban katonák és tiszték is elesetek vagy megsebesültek. Legrosszabb a helyzet Bjedo kerületben, hol a parasztek akadálytalanul gyujtogatnak és fosztogatnak. A krajovai kerületben is sok uradalmat felgyujtottak. A katonaság kötelességét mindenütt teljesíti.

Botosaniban.

Szabolcs Bálint, a Nap munkatársa ma a következő érdekesítő tudósítást küldte lapjának Botosaniból:

Bizonyos, hogy a parasztnak talán sehol a világon nincsen olyan szomorú sorsa mint éppen itt, Felső-Moldvában, ahol teljesen ki vannak szolgáltatva a rengeteg vagyon felett rendelkező bojároknak. A diákság, amely a parasztnép „felvilágosítására” indult, izgató beszédeiben azzal magyarázta meg a parasztoznak rettenetes nyomorukat, hogy a zsidó árendások elharácsolnak előlük minden földet.

— Ha zsidó az oka, hát öljük meg a zsidót! — ordította a nép.

Itt Romániában barom módjára él a parasztság. Ötmillió lélek, írni, olvasni alig tud köztük félmillió. Mennyivel messzebb esnek ezek tulajdon hazájukban a kulturától, mint a magyarországi románok. Erről beszél en Vlád Aurél ur! . . .

A zsidóban látta minden bajának okozóját a romániai parasztek, fanatikus gyűlölettel látott tehát hozzá a romboláshoz, gyilkoláshoz.

Megtámadták a vonatunkat!

Amikor Verestit odahagytuk, Botosani előtt vagy kétezer felfegyverezett parasztot vettünk észre. Egyre közelebb húzódtak le a vasúti vonal mellé, míg Botosani előtt mintegy két kilométernyire, ahányan csak voltak, lefeküdtek a sínekre. Megakarták állítani a vonatot és kiharabolni az utasokat. Nagy pánik tört ki az uta-

sok között. Mindenki tisztában volt azzal, hogy a parasztek célt érnek, mert a mozdonyvezető nem fog a vonattal a síneken fekvő ezerkötő száz parasztkon átgázolni.

Rettenetes pillanatok voltak ezek és mindnyájan a halál torkában éreztük magunkat. Iszonyu volt elgondolni azonban, hogy a vértől már megittasult tömeg nem éri be az egyszerű gyilkolással, hanem borzalmas koncolást rendez közöttünk.

A mozdonyvezető már jelentékenyen meglassította a vonatot, amikor az országút mellől puskaropogás hallatszott.

Katonák! . . . Felléleggettünk. A lázadók felugrottak s pár pillanatig úgy látszott, hogy ellenállásra gondoltak, de aztán eszeveszett futásnak eredtek Veresti irányában. A katonák nem üldözték őket. Mi pedig robogtunk Botosaniba.

Egy szédült palota.

A külvárosi házak nem árulják el, hogy micsoda vérfürdőnek helye volt még csak a múlt héten a város.

Alig értem azonban a Sztrada Ferdinandra, amerre néztem, mindenütt csak romok. A város legszebb palotája, diszére válnék Párisnak vagy Londonnak is, egy Costiner nevű zsidóé volt. Most romokban hever. A feldühödt tömeg behatolt a palotába, amelyben milliókat érő szobrok, képek és egyéb műkincsek voltak fölhalmozva és szétzúztak mindent. Egyetlen butor darab nincs az óriási patotában, amelyet százfelé nem daraboltak volna szét. Maga Costiner egy órával a tömeg behatolása előtt menekült a palotából és lóháton vágatott Cernovitz felé.

Az aggastyán siralma.

A palota előtt egy rongyos alak gubbaszt és mered maga elé. Megszólítom, de érthetetlen szavakat mormol. Csak annyit értettem meg belőle, hogy zsidó. Aztán tovább beszél, erős jargonban; lassankint megértem a fehérszakállu aggastyánt.

— Uram, — mondja, — hetvenöt éves vagyok, itt születtem a Moldvában, itt született a dédapám is. Itt van eltemetve az egész családom, háromszáz esztendő óta és mégis, nincsenek jogaim ebben az országban . . .

Aztán fölkel és lassan baktatva melletttem, beszélt tovább:

— Mindennek az a Vazeszku az oka. Meg a lipovaiak. Ennél nagyobb banditanép nincs több a világon. Ők vezették a parasztokat. Szent lobogókkal és keresztekkel jöttek és első sorban azt követelték, boruljunk le és csókoljuk meg a jelvényeiket. Aki vonakodott, azt leütötték.

— El voltak készülve a véres eseményekre?

— Oh, hogyne! De hát mit tehattunk volna. Szegények vagyunk, sokszor egy betevő falatunk sincsen, honnan vettünk volna pénzt az elutazásra.

— Most hova megy, jó öreg?

— Ide be, — rebegette az aggastyán és egy romhalmazra mutatott. — Itt állt még tegnapelőtt a viskóm.

— Családja nincsen?

Bólintott a fejével. Pár percig némán állt előttem. Nem mertem újra kérdezni. Végre megszólalt:

— A leányomat megbecstelenítették . . . A feleségem eltűnt, nem tudom hová lett. Kerestem a holtak között, de nem akadtam rá. A fiam a kórházban fekszik és haldoklik.

Nem nézhettem a boldogtalan ember fájdalmát. Oratosan a zsebébe csuszattam egy ötfrankost és elsiettem . . .

Mészárlás és rablás.

A szállóban egy utazóval ismerkedtem meg. A veszély órájában a prefekturára menekült. Elbeszélte, hogy a pogromban nemcsak a lipovaiak és a moldvai parasztok vettek részt, hanem maga a város román lakossága járt elől a fosztogatásban. Csak úgy, mint a parasztok, ők is törtek-zuztak, de mert jobban értettek a megkülönböztetéshez, az értékes tárgyakat megkímélték és magukkal vitték.

Egy nap, egy éjszaka tartott a mészárlás. A sebesültek közül akárhányan félnapig hevertek az utcán és a romok között; télenül néztek szenvedésüket, míg végre a kórházi ápolók szedték fel és szállították be őket a kórházakba.

Vazeszku prefektus látta, hogy így ez nem mehet már tovább és miután a tulajdonképpeni katasztrófa már elmúlt, katonai segítséget kért. Harmadnap megis érkezett hatvan gyalogos rendőr.

Az anya fájdalma.

Az utcákat meztelen kebelrel és felbontott hajjal egy fiatal zsidóasszony járja be. A parasztok a szemeláttára metszették le a hathetes csecsemőjének kezét, lábát. A szerencsétlen asszonyt megtévelytette a fájdalom. Azóta éjjelnappal, megüvesedett szemmel kóborol egyik romhalmaztól a másikhoz:

— A gyermekem, a gyermekem! . . . —
suttogja egyre.

Ha valaki közeledik feléje, sikoltozva menekül előle. Napok óta nem evett a szerencsétlen; az éhség már annyira kimerítette, hogy alig vánszorog, a borzalmas fájdalom pedig teljesen eltorzította.

Gyalog mentem ki a pályaudvarra és a vendéglőben megebédeltem. Mellettem néhány vasuti hivatalnok borozgatott, arcukon sugárzott a jókedv. Egyikük mesélt valamit. Bizonyára a rettenetes mészárlások részleteit és szavait minduntalan megszakította a többiek pokoli kacagása . . .

A menekülők Magyarországon.

Kolozsvár, március 28. A kormány a főispánoknak, továbbá a határszéli rendőrségnek és csendőrségnek rendeletet küldött, amelyben meghagyja nekik, hogy a Romániából érkező menekülők iránt *humánusak legyenek* és engedjék meg nekik, hogy magyar területre át lépjenek, de egyuttal fölügyelet alatt tartásuk őket és mihelyt megszűnnek a zavarok Romániában, a menekülők visszamenjenek hazájukba.

Csikszereda, március 28. Néhány száz menekülő román ideérkezett és sokan a határszéli falvakon tartózkodnak. Az alispáni hivatal intézkedett, hogy a fősolgabírák és csendőrök ügyeljenek arra, hogy a menekülők onnan el ne mehessenek.

Orsova, március 28. Három nap óta már tömegesen érkeznek a menekülők Orsovára különösen Turnseverinből és környékéről. A menekülők különösen zsidók, de bojárak is vannak köztük. A számuk eddig 300. Az összes vendéglők zsufolásig megteltek. A magyar határ védelme és megerősítése végett katonaságot kért a fősolgabíró.

Megtizedelik a parasztokat.

Bukarest, március 28. A dolii kerület legnagyobb része lángokban áll és számtalan birtok teljesen elpusztult. Munteanu falu mellett a katonaság agyonlőtt 20 parasztot. Mostate faluban a parasztság megölt egy Stefanescu nevű bérlőt. A szorongatott birtokosok védelmére siető katonaság és a fölkelők között összeütközésre került a sor és az elkeseredéssel vívott harc folyamán 80 paraszt meghalt és sokan megsebesültek. A parasztok később meg-

ujították a támadást és most megint sok halottat és sebesültet vesztek. Buzu kerületben sorra pusztítják a fölkelők a falvakat. Az egyik falunál katonaság állta el utjukat és 9 parasztot megölt. Kriavaleban a fölkelők megölték egy birtokost. Petrosani ban elpusztították a lázongók Kirbey herceg kastélyát és meggyilkolták a herceg könnyvvezetőjét. A katonaság itt is sortüzet adott, amely 30 embert megölt. Carp volt miniszter birtokát teljesen elpusztították.

Bukarest, március 28. Észak-Romániában a rend kezd helyreállani és Dél-Romániából is megnyugtatóbb hírek érkeznek. Egyelőre azonban még több helyről jelentenek fölkelést és zendülést. Lahovary herceg uradalmát katonaság védi a zendülő parasztság ostroma ellen. Manes kapitány eleinte jó szóval igyekezett a tömeget visszatérésre bírni és csak amikor ez nem használt, lövetett a zavargókra, akik közül sokan elestek. A feldühödt nép ekkor a katonaságra vetette magát és elkeseredett küzdelem után visszaverte a csapatot. Manes kapitány is súlyosan megsebesült.

Egy milliomos kinszenvedései

Jassy, márc. 28. Todoren-ben napok óta romboltak a parasztok, de nem gyilkoltak meg senkit. A zsidóság idejében elmenekült. Janku Miculescu milliomos bojár azonban birtokán maradt, amiért aztán borzalmas órákat kellett átélnie. A Nap kiküldött tudósítója erről a következőket jelenti:

Todorenben az állomásfőnökkel együtt kimentem a faluba, amelynek közepén óriási néptömeg gyülekezett össze. Egyszerre csak az állomásfőnök elkiáltja magát, hogy vegyek egy keresztet a kezembe, mert jönnek a fölkelők. Ugy segitettem magamon, hogy az esernyőmön levő rojttal keresztformában odakötöttem a ceruzámat, azután fölemeltem az ernyőt és magásra tartottam. A dühöngő parasztok nem bántottak.

A következő pillanatban egy 25 főből álló csapat bement egy házba és megkötözött emberrel tért vissza. A megkötözött Janku Miculescu volt.

— Viszik a bíró elé, szerződést kötnek vele, — mondotta az állomásfőnök. Ha lemond minden vagyonáról a fölkelők javára és beleegyezik abba, hogy 10.000 holdnyi birtokát föloszthassák maguk között, akkor szabadon bocsátják, ha nem, akkor megölik.

— Bele fog egyezni? — kérdeztem.

— Makacs ember lehet, hogy inkább meghal, semhogy szóba álljon velük.

A milliomos bojárnak sikerült megmenekülnie és tegnap Jassyba érve, a Cran-étteremben vacsorázó katonatisztek közé rohant és iszonyu haraggal kiáltotta:

— Micsoda disznóság az! 40.000 frank adót fizetek évenként és a kormány nem tud megoltalmazni. Hát miért katonák maguk tulajdonképpen?

Ezután dühből könnyezve folytatta:

— A parasztjaim, akikkel együtt nőtem föl és akikkel úgy bántam, mint a saját gyermekeimmel leköpdöstek, megrugdostak a gazemberek.

Miculescu erre leborult egy szomszédos asztalra és keservesen sirt.

Már tüzérsggel lövetnek.

Bukarest, március 28. Moldvából, ahol a forradalom kitört, megnyugtató hírek érkeznek, de Dél-Romániában viszont kétségbeesítő a helyzet. Majdnem valamennyi községben mind nagyobb vehemenciával folynak a vérengzések. Staniszlaveban a parasztság és a katonaság összeütközéséről borzalmas részlete-

ket jelentenek. A katonaság több ízben visszaverte a támadólag fellépő parasztokat és közülük számosakat agyonlőtt és megsebesített. Galacban a helyzet roppant veszedelmes, mert a katonaság fraternizál a parasztsággal. Három katonai oszlop összeütközött a fölkelőkkel, akik közül hetvenet megölték és kétszázat megsebesítettek. A parasztság erre széjjel futott, de később visszatért, mire közte és a katonaság között újabb harc keletkezett. Ennek is számos halotja és sebesültje volt. A fölkelők most az erdőbe menekültek, ahol a katonaság aztán körül zárta őket.

Crevediaiban a tüzérsg ágyuiból lőtt a zendülőkre. Az ágyulövegeknek természetesen borzalmas hatásuk volt. A halottak számát még nem lehetett megállapítani, de valószínű, hogy számtalan halott és sebesült maradt a helyszínén

Szélhámos szerzetesek.**A vállal ozó kovaszincziak.**

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

Aradmegyéből minden évben csoportosan mennek át Biharmegyébe szélhámosok, akik papi ruhába öltözve különböző hazug jelszavakkal szedik rá az ájtatos, egyszerű román parasztokat. Legutóbb három kovaszinczi csavargó tette át Biharmegyébe főhadiszállását és antiszemita jelszóval csaltak ki pénzt a parasztoktól. A csendőrségnek sikerült a kovaszinczi álpapokat elfogni s most Aradmegyébe toloncolja őket. A szélhámosok viselt dolgairól az alábbiakat jelentik Nagyváradról:

A nagyváradai rendőrség évkönyvei beszámolnak arról, hogy minden évben öt hat olyan álpapot toloncolnak el Nagyváradról, akik Biharmegyében vakmerő vallási csalásokat visznek végbe; vagy kegyzsereket osztanak ki a hívők között, vagy kuruzsolnak, gyógyítanak. A csalásnak ez a módja rendkívül egyszerű és könnyű. Beállít a vallásos paraszthoz egy szent tekintetű, nagyszakállas, reverendás bácsi. A külseje toprongyos ugyan, de a hívő paraszt előtt tiszteletreméltó. Egyszerű, szivélyes vendéglátással fogadják. A szélhámos kikérdezi: van-e beteg a háznál, nincs-e valami ragály a jószágban. Természetesen alig van olyan parasztház, ahol valami kecskének, tehénnek, libának ne volna valami baja. Vagy pókos a lába, vagy elment az étvágya, vagy tudja isten: mi a baja. A szélhámos természetesen tud mindenre orvosságot. Gyógyít, tanácsokat ad és a paraszt nagy hálával köszöni meg a fáradságot, sőt pénzével fizeti meg az Ur szegény szolgájának tudományát.

A csendőrség már tavaly ezeknek az üzelmeknek véget vetett, hat ilyen szélhámos barátot, akiről kitűnt, hogy jobbára aradmegyei foglalkozás nélküli csavargók, eltoloncoltatott illetőségi helyükre.

Az idén azután a szélhámosok a család más módját választották. Tudva, hogy a szövetkezeti eszmének milyen erős talaja van Biharmegyében, továbbá, hogy a szegény népet könnyen lehet antiszemita jelszavakkal félrevezetni — a szövetkezeti jelszót választották üzelmek végbevételére. A három csavargó, névszerint Gáspár Vazul, Tály József és Mudrejka Stefan, akik az aradmegyei Kovaszincz községbe valók, — bejárta Biharmegye nagyrészét és mindenütt azzal csábították a parasztokat hogy őket Aradmegyéből küldték szerte széjjel az országba, hogy gyűjtsenek a szövetkezetek számára és így igyekezzenek megmenteni a szegény népet a zsidó kezéből. Sok-

helyt kinevették őket, sok helyen azonban csinos summát gyűjtöttek össze.

A biharmegyei csendőrségnek végre tudomására jutott, hogy három papi ruhába öltözött ember szélhámoskodik a vármegyében. Rojton fogták el őket, amint koldulva járkáltak a faluban házról-házra. Az elzüllött embereket vissza fogják toloncolni Aradmegyébe.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Péntek: Nincs előadás.
Szombat: Nincs előadás.
Vasárnap: Délután: Peleskei nótárius, bohózat Este: Vig özvegy, operette. Kállay Jolán, Leövey Leo és Horti Sándor bemutatkozása. (A bérletszűnet.)
Hétfő: Délután: Déryné ifiasszony, színmű. Este: János vitéz, operette. (Bérlet C.)

— Jászai — Stuart Mária. Ha Jászai Stuart Máriajáról jellemző kritikát próbálna valaki írni, akkor ne kritikát írjon, hanem tanácsot. Nézze meg mindenki Jászai Stuart Máriaját, ha itt nem láthatta, keressen alkalmat, hogy másutt láthassa, de nézze meg mindenki, mert ha valaha produkáltak tökéleteset, akkor Jászai a legtökéletesebbet formálta Schiller Stuart Máriajában. A nagyság, a királynői fenség, a szerencsétlen, hitében, női becsületében meghurcolt asszony kétségbeesésének vulkanikus kitörése, a halálra ítélt halálfélelme, a hitben való megnyugvás derüje mind benne van ennek a páratlan asszonynak klasszikus művészetében. Halálos csendben hallgatta, nézte a közönség ezt az idegizgató játékot. Lidércnyomás-ként ülte meg a lelkeket a komor tragédiának fenséges színrehozatala. Felejthetetlen este volt. A mai előadás keretében mutatkozott be a színtársulat újonnan szerződött drámai anya színésznője, Szilágyi Berta. Erzsébet királynét adta elég szerencsésen, de figyelemreméltóbb művészet nélkül. Szépen beszélő színésznő, aki azonban koturnusos szerepekben úgy látszik nem találja el az igazi hangot. Mai szereplése nem alkalmas végleges bírálatra, így véleményünket csak ezután állapíthatjuk meg úgy képességeiről, mint használhatóságáról. A mai előadás messze mögötte marad a tegnapiak. Egyedül Dolly érdemel dicséretet, aki Mortimer szerepében kiváló alakítást nyújtott. A közönség valósággal ünnepelte remek számba menő játékáért. Egyébként nagyon vontatott, rossz előadásban került színre Stuart Mária. Jászainak bucsuzásul babérkoszorút nyújtottak át. H. G.

* A husvét előadások. Husvét két-napján négy előadást tartanak a színházban: kettőt este, kettőt délután; az utóbbiakat mérsékelt helyárrakkal. Vasárnap este a Vig özvegyben az operette három elsőrendű új tagja mutatkozik be. Kállay Jolán szubrette a címszerepben, Leövey Leo, az új komikus, mint Daniló, Horty Sándor pedig, mint Zéta márkilép fel. Hétfőn este János vitéz kerül színre Kállay Jolánnal, aki a szerepében az országos versenyen a Király-színház második díját nyerte el. Ugyanekkor bucsuzik Zsigmondy Anna, hogy új állomására, Debrecenbe távozzék. Mérsékelt helyárrakkal vasárnap délután a Peleskei nótárius, hétfőn délután: Déryné ifiasszony van műsorra kitűzve.

* Gyermeknap a színházban. A gyermekvédelem magasabb feladatában az aradi színház is részt vesz. Kedden, április 2-án tartják meg Aradon a gyermeknapot s ugyanekkor az országos gyermekvédő egyesület javára előadást tartanak a színházban is. Az előadás — kivételesen — este 6 órakor kezdődik, rendes helyárrak mellett.

* A színház nagyheti szünetje. Holnap és holnapután zárva maradnak a színház kapui. A színtársulat tagjai azonban nem pihennek. Próbákat tartanak az új tagokkal, akik már

valamennyien megérkeztek, hogy a vasárnap esti tömeges bemutatón az összejátékban zökkenő ne rontsa az illúziót. A közönségnek is kedves lesz a nagypénteki és nagyszombati pihenő.

FERENCZ JÓZSEF keserűvíz

A politika nagyhete.

Obstrukció előtt.

Az alkotmánybiztosítékok.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, március 28.

A nagyhetet a politikában is meg lehet érezni. A képviselők nincsenek Budapesten. A pártkörök estendéknél üresen állanak s még a Kossuth Lajos-utcai déli korzón se látni mostanában politikust, Kaas Ivor bárón, Ugron Gáboron és Szász Józsefen kívül. A miniszterek közül egyedül Kossuth Ferenc van Budapesten, a többi mind elutazott — vagy birtokára vagy délvidékre. Kossuth Ferenc se maradt volna Budapesten, ha betegsége ágyhoz nem köti, de a függetlenségi párt vezére oly beteg, (ma állapota rosszabbra fordult) hogy kevés kilátás van arra, hogy egy hónapon belül elhagyhassa az ágyat.

És most már egészen csendes is lesz a politikai élet április harmadikáig, amikor majd a képviselők ismét a fővárosba jönnek, hogy részt vegyenek a közös pártértekezleten, amely Apponyi Albert grófnak, a nem állami községi és felekezeti tanítók fizetésrendezéséről szóló törvényjavaslatával fog foglalkozni. A törvényjavaslat előadója tudvalevőleg Vertán Endre, aki még az ünnepek alatt is Budapesten van s a kultuszminiszteriumban naponta szakemberekkel tanulmányozza a törvényt.

A képviselőháznak a rendesnél hosszabb husvét-i szünet után április 4-én lesz az első ülése. Ez egyszerű formális ülés, melyen megállapítják a következő nap programját. Lesz azonban nevezetes eseménye is: Andrássy Gyula gróf belügyminiszter — legalább így beszél politikai körökben, — benyújtja azon az alkotmánybiztosítékok körébe eső három új törvényjavaslatát, melyek közül a közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről szóló a legfontosabb. A javaslatot sürgősen le akarják tárgyalni, úgy hogy esetleg még a nem állami tanítók fizetésrendezéséről szóló javaslat tárgyalásának befejezése előtt elintézik. A tanító-javaslat tanácskozására tudvalevőleg nagyban készülődnek a nemzetiségiek s a kormány maga is egy hónapra becsüli azt az időt, amit ez igénybe fog venni.

A nemzetiségieken kívül a felekezetek képviselői is tesznek kifogásokat a javaslat ellen, amelynek változatlan megszavaztatásához azonban Apponyi Albert gróf teljes mértékben ragaszkodik. Így május derekáig elhúzódhatik a tanácskozás. A Háznak a nyári szünet előtt való munkarendje néhány jelentéktelenebb javaslaton kívül ezzel ki is merült.

Az autonóm vámtarifa bizottsági tárgyalása ugyan megkezdődött, de a mostani viszonyok között ki van zárva, hogy a javaslat a parlament elé kerüljön. Husvét után a bizottság ülést fog tartani, melyen Wekerle Sándor miniszterelnök be fogja jelenteni, hogy a politikai helyzet azt tanácsolja, hogy a javaslat tárgyalását függesztsek fel. A nyári szünet előtt be sem zárják a parlament első ülészakát, úgy, hogy ez egy évnél tovább tartott.

Magyarország kötött birtokai.

Az aránytalan elosztás.

Amiért Romániában lázonganak.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, március 28.

Abból az alkalomból, hogy Románia népe lázong a földbirtok aránytalan elosztása miatt, nem lesz érdektelen a magyar birtokviszonyok ismertetése a hivatalos adatok nyomán:

A magyar korona területén van 41,520.278 katasztrális hold művelés alatt; ebből van

birtok 1 holdon alól	256.385
1—5 holdig	2,298.787
5—10 „	4,121.884
10—20 „	6,524.442
20—50 „	6,871.368
50—100 „	2,596.259
100—200 „	1,477.185
200—500 „	2,105.986
500—1000 „	2,324.062
1000 holdon felül	12,948.920

A törpegazdaságok (05 holdig) a magyar anyaországban 6%-át nem teszik a gazdaságok összes területének és még Horvát-Szlavonországban s, ahol jóval tekintélyesebb tért foglalnak el a törpegazdaságok, csak 8%-ot haladnak meg. Ellenben az 1000 holdon felüli birtokokra esik 31.19% a magyar birodalomban, tisztán Magyarországon 32.29%, vagyis az egész ország mivelte földjének egyharmadrésze.

Még sokkal rikitóbbak az adatok, ha nézzük, hogy mennyi Magyarországon a kötött és mennyi a szabad birtok. Az állami, felekezeti és hitbizományi birtokok kitesznek 19,373.951 kataszteri holdat (beleszámítva erdőt, legelőt és rétet is), ami az ország egész mezőgazdasági területének 40.72%-át teszi. Csak maguk a hitbizományok meghaladják a törpegazdaságok egész területét és van olyan egyes nagybirtokos, akinek birtoka negyedrészt akkora, mint az összes törpegazdaságok területe. Tisztán a szántóföldből esik a magyar anyaországban a hitbizományokra 29.62%. Somogy vármegyében nem kevesebb mint 87.332 hold szántóföld tartozik a hitbizományi uradalmakhoz. A Dunántul ebből a vármegyéből vándorolnak ki legtöbben.

A korlátolt forgalom, vagyis kötött birtokok kitesznek Nagy-Küküllőmegyében 40.76%-ot, Szepesben 40.91%-ot, Pozsegában 42.85%-ot, Esztergomban 44.12%-ot, Sopronban 44.28%-ot, Modrus-Fiumében 47.31%-ot, Fogarasban 48.46%-ot, Ungban 48.78%-ot, Máramarosban 49%-ot, Beregben 53.73%-ot, Csikban 55.51%-ot, Beszterce-Naszódban 57.58%-ot, Liptóban 57.60%-ot, Szebenben 60.20%-ot, Brassóban 62.25%-ot, Krassó-Szörényben 63.50%-ot és Lika Kravában 71.80%-ot. És ezekben az arányszámokban nincsenek bent a városi törvényhatóságoknak ugyancsak kötött birtokai, úgy hogy vannak vármegyéink, melyekben a birtok kétharmada sőt háromnegyed része is kötött birtok. A legrosszabb helyzetben van Fejérmegye, ahol csak a latifundiumok az összes területnek 63.51%-át teszik.

A római katolikus egyház kezén van 1.605.809 katasztrális hold és ebből a püspöki birtokokra esik 560.386 katasztrális hold.

EGYESÜLETI ELET.

(*) Az Aradi Foto-klub f. hó 29-én pénteken délután 5 órakor a Központi kávéházban választmányi ülést tart, melyen az országos kiállítás ügyei kerülnek tárgyalás alá, ezért a választmány teljes számban való megjelenését kéri az elnökség.

Tavaszi újdonságok női felöltők és Cosztümökben

RADÓ GYULA áruháza Andrassy-tér (szemben az új minorita templommal.) 783

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Affér egy jegyzőkönyv miatt. A görög keleti szerb egyház egyházközségi bizottsági ülésén 1906. december 24-én kinos incidens történt. A mint Sztankovits Milos, a bizottság jegyzője felolvasta a jegyzőkönyvet, Vidulovits Izidor, aki szintén tagja a bizottságnak, indulatosan felpattant s azzal vádolta meg Sztankovitsot, hogy meghamisította a jegyzőkönyvet. Sztankovits ezért ragalmazás címén feljelentette Vidulovitsot az aradi büntető járásbíró-ságnál. Ma délelőtt tartották meg a tárgyalást Zich József albiró előtt, a melyen mind a két fél meglehetősen indulatosan viselkedett. A tárgyalás ezért nehezen indult meg és csiga lassúsággal haladt, mert úgy a panaszos, mint a vádlott nem tudnak jól magyarul. Hol tört magyarsággal, hol meg szerbül veszekedtek egymásra, hogy valóságos bábeli zürzavar kerekedett. Miután tolmács nélkül a tárgyalás vezetése lehetetlennek bizonyult s a beidézett tanúk nem jelentek meg mindannyian, Zich József bíró bizonytalan időre elhalasztotta a tárgyalást.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, március 28.

Kínálat és vételkedv korlátozt. Változatlan árak. — Amerika $\frac{1}{4}$ magasabb.

Az árak 50 kilónként számítva:

	Déli zárlat	5 órai zárlat
Buza áprilisra	7.95—7.96	8.03—8.04
Buza októberre	8.24—8.25	8.33—8.34
Rozs áprilisra	6.57—6.58	6.58—6.59
Zab áprilisra	7.79—7.80	7.72—7.73
Új tengeri	5.35—5.36	5.36—5.37

Zárul 5 órakor:

Osztrák hitelrészvény	679.—
Magyar hitelrészvény	799.50
Leszámlolóbank részvény	507.50
Magyar jelzálog hitelbank	509.—
Rima-Murányi vasúti részvény	558.—
Osztrák-magyar államvasúti részvény	663.—
Közuti vasúti részvény	570.—
Városl. villamosvasúti részvény	200.50

Budapest-kőbányai sertéskereskedelem.

— Március 28 —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felüli súlyban — fillérig; közép páronként 300—400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felüli súlyban 148—149 fillérig; fiatal közép páronként 251—320 kilogrammig terjedő súlyban 148—149 fillérig; könnyű páronként 250 kilogrammig terjedő súlyban 149—150 fillérig. Szerbiai: Nehéz páronként 260 kilogrammon felüli súlyban — fillérig; közép páronként 240—260 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig. Sertéslelészám: Március hó 24. napján volt készlet 19,969 darab, március hó 25. napján főlajtatott 443 darab, március hó 25. napján elszállított 152 darab, március hó 26. napjára maradt készletben 20,360 darab. A hizott sertésüzlet irányzata: Változatlan.

Nagyon nehéz

de nem teljesen lehetetlen oly szert találni, mely gyermekek részére épp oly megbízható és eredményes hatású, mint a gyógyszerkamájolajból alfoszorsavas méz és nátron hozzáadásával készülő Scott-féle Emulsio; mert a Scott-féle Emulsio a fiatal szervezetbe új erőt vezet és átsegíti a fejlődéssel kapcsolatos nehézségeken. A Scott-féle Emulsio egyúttal jó ízű, könnyen emészthető és oly tiszta szer, hogy a legcsekélyebb zavarokat sem okozza és állandóan csak a legjobb sikerrel használható. A Scott-féle Emulsio sokkal jobb, mint a közönséges csukamájolaj.

A Scott-féle Emulsio valódiságának jele a „hátán nagy csukahalat vivő halász” védjegy. 4000

SCOTT-féle EMULSIO

minden gyógyszerárban kapható.

☛ Egy eredeti üveg ára: 2 K. 50 f. ☛

IDEGENEK ARADON.

Március 28

Központi szálloda. Hartenstein Jenő igazgató Budapest. — Ländler József fakereskedő Nagyvárad. — Deutsch Vilmos fakereskedő Budapest. — Belmonda J. fakereskedő Páris. — Sifló Károly kereskedő Bécs. — Eckstein Róbert kereskedő Bécs. — Salamon Dezső kereskedő Budapest. — Bronner Jakab kereskedő Budapest. — Reichel Gyula gyáros neje és fiai Budapest. — Schloss Béla kereskedő Budapest. — Krasowsky Elemér máv. tisztviselő Békéscsaba. — Petrovics Arnold ügyvéd Eger. — Feldman Bernát nevelő Világos. — Horti Sándor színész Budapest. — Kállay Jolán művész Budapest. — Kádár Izso kereskedő Budapest. — Heisler Sándor kereskedő Szabadka. — Klein Gusztáv kereskedő Törökszentmiklós. — Burger Soma kereskedő Törökszentmiklós. — Kanitz Izidor dr. orvos neje Szolnok.

Fehér Kereszt szálloda. Bauer József gyógyszerész Kevermes. — Tóth Erzsébet postamester Kevermes. — Madár Sándor hivatalnok Nagykovács. — Hegyesi Aladár kőfaragó Budapest. — Balta Endre birtokos Datta. — Bokor László írkész Aranyosmaróth. — Dósa Elemér és neje Brassó. — Munk Artur gyáros Szeged. — Keleti Mór kereskedő Békéscsaba. — Singer Jenőné és leánya Kolozsvár. — Bán Tivadár Lugos. — Árvai Félix hivatalnok Tótkomlós. — Özv. Ballai Imréné magánzó Temesvár. — Halász Kálmáné Petrozsény. — Eperjesy Sándor és leánya Törökbecse. — Raab Dávid és családja Nagyvárad. — Schiffer József igazgató Budapest. — Bauer M. gazdálkodó Hódmezővásárhely. — Pásztor Endre igazgató Anina. — Özv. Szarvas Sándorné és leánya Orosháza. — Szűsz Ignác kereskedő Szolnok. — Bogluer Antal gyáros Zsolna. — Darvas Mihály kereskedő Orosháza. — Pieper L. utazó Köln. — Ligeti Jenő utazó Buda-

pest. — Hecht Izidor utazó Budapest. — Fried Jakab utazó Budapest. — Pfeifer J. utazó Budapest. — Herdfeld Simon utazó Budapest. — Hegedüs Izidor utazó Budapest.

NYILTTER.*

177

Tüzelő anyagokban

bár a szállítási akadályok teljesen megszüntetve nincsenek, mindazonáltal igen tisztelt vevőinket értesíthetjük, hogy

raktár - készletünk

Zsilvölgyi Fütőkőszén,

Porosz Salon-kőszén,

Porosz Légszusz Pirszén

és Porosz Dió-Pirszénben

☛ Legjobb minőségekben ☛

jól el van látva.

Háztartási és ipari célokra száraz, darabos, jól kiégetett

Bükkfa-szén

állandóan nagy mennyiség készleten.

Takaréklüzhelyben ajánljuk a kőszéntüzelést. Számos előnyök s jelentékenyen

☛ olcsóbb, mint a tüzelő. ☛

A hazaszállítást saját kocsijainkkal, a miniszteri és főkapitányi rendeletnek megfelelően plombázott zsá-

kokban eszközöljük. 168

Kneffel Károly és Fia

vaskereskedés szénosztálya.

Telefon 139. sz.

Sirolin

Emeli az érvágyat és a testőrt, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhöges, skrofulozis, influenza

eileen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéktelen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenhol „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc).

„Roche”

Kapható orvosai rendeléseire a gyógyszerárakban. — Ára üvegenként 4—korona.

3980

Harisnyák, Matróz-ingek, Gyermek-lábtyük (Sockerl),

394 elismert legjobb minőségben, legnagyobb választékban, feltétlen szabott árak mellett

Bársony Andor harisnya-nagykereskedésében Arad, Szabadság-tér 17. 3 szó: „Bársony, Harisnya, Szabadság-tér.”

URAK!!!

Oltöny és felöltő szöveteket előnyösen csak a kizárólagos posztó gyári raktárban vásárolhatnak.

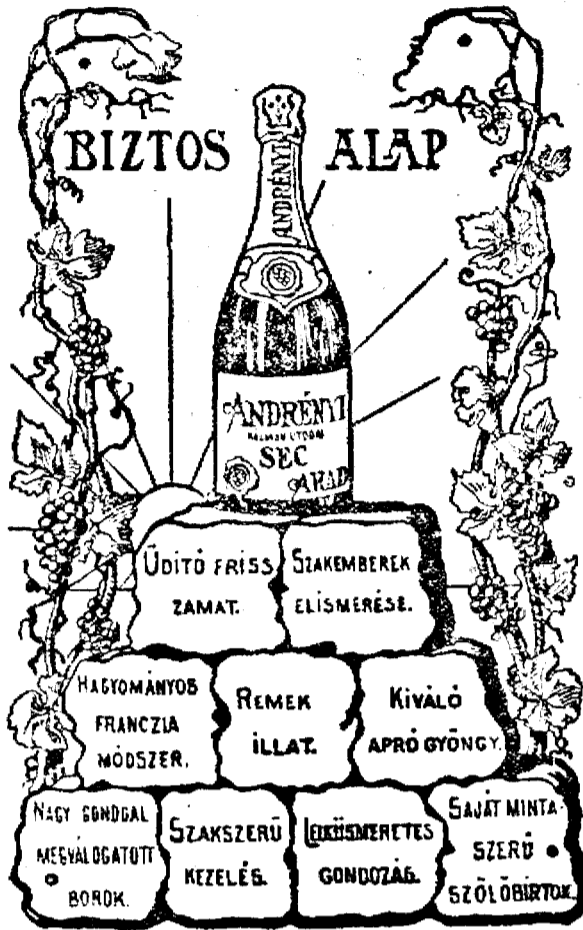
Nagy megtakarítás!

Szolid kiszolgálás!

Leichner és Fleischer

Arad, Szabadság-tér 17.

Aradvárosi és megyei telefon sz. 475.

A legszebb és legkedvesebb húsvéti ajándék
egy finom illatszer.

A legdivatosabb illatszerek, ajándékok és különlegességek kimérve, valamint eredeti csomagolásban, csinos, elegáns dobozokban 1 koronától fölfelé illatszerek kimérve deka 50 fillér.

Nagy raktár: vegyszerek és háztartási cikkek, arckenőcsők, krémek, arc, ajak és szemöldök festékek, fogpépek, fogporok, fogvizek, fertőtlenítő szerek, gyermek tápszerek, gyógyborok, gyógy- és pipere-szappanok, haj-, bajusz- és szakálfestő szerek, hölgy-porok, szobaillatok, kötszerek, likőr esenciákban, stb.

FÖLDES KELEMEN

gyógyszertára

ARADON.

Tápértékben leggazdagabb,
Hatásában felülmúlhatatlan
a Hajós-féle kellemes ízű

Csukamájolaj.

— Ára egy üvegnek 2 korona. —

Tyúkszem már nincs többé!

Igy kiáltanak éppen ma minden, akik a Hajós-féle

ANAGALLINT

hazárta. Ára egy üvegnek utasítással 70 fillér.

Dr. D. Graur Viktor aradi fogorvos bacteriumölő

szájvizének és fogporának egyedüli raktára
egy üveg szájviz 2 kor., egy doboz fogpor 1 kor.

Fenyőillat a szobában Ára 70 fill.

Ibolya, Gyöngyvirág és Heliotrop szobaillatok, üvegje 70 fill.

„NEVER“ amerikai gummi, a legjobb, 6 drb. 2 korona.

Fenti szerek valódi minőségben kaphatók:

Hajós Árpád

gyógyszer- és gyógyvegyészeti laboratóriumában

Arad, Szabadság-tér 17. Tel. 475.

Legolcsóbb, legjobb
bevásárlási forrás

háztartási szükségletek

fedezésére.

AJÁNLJUK.

Arczcremek	Fogpasták
Illatszerek	Fogkefék
Hölgyporok	Szájvizek
Kölni vizek	Szappanok
Fogporok	Hajvizek
Fogcremek	Szoba-illatok

VOJTEK ÉS WEISZ

drogueria és parfumeria nagykereskedése

ARADON.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Szakás.

5 szoba mellékhelyiségekkel József-főherceg-ut 8. sz. földszint rögtön kiadó. 952

Francia „Blouse Album“

180 legújabb eredeti francia divatképpel 1 korona 50 filléért kapható **Ingyez I. és Fia** könyvkereskedésében Arad. Telefon 517. 361

Üzlethelyiség,

lakással együtt, Fejsze-utca 18. sz. alatt bérbeadandó. — Bővebbet ugyanott. 924

Szalonna

76 kr., tiszta sertés zsír 76 kr., friss sertés hus 72—76 kr., füstölt sonka 90 kr., boka 64 kr., apró füstölt husok 72 kr., füstölt karaj 90 kr., császár-szalonna 90 kr. és minden hentes áru a legjutányosab naponta áron kapható **Garai Károly** hentes-üzletéből Aradon, Boczkó-utca 2. szám. Háltérrel szemben. 950

Sensació!

A világ legkiválóbb egyedüli legjobb „ezüst tisztító“-szere, csakis **Weinberger Ferenc** ékszerésznél Arad, Andrassy-tér Fischer Eliz-palota kapható, egy doboz ára 1 korona 957

Házvezetőnek

ajánkozik fiatal, ügyes, intelligens nő, a ki a háztartás minden ágában tökéletes jártassággal bír. Legjobban elfogad plébániát, esetleg középkorú magányos férfi háztartását. Cím a kiadóhivatalban. 972

Egy 20 év óta fenálló

jó forgalmu péküzlet azonnal kiadó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 974

Eladó

elsőrendű grammofon **ára 70 korona**, továbbá többrendbeli

f a j g a l a m b

GILLER RÓBERT

órásnál 910

Arad, Andrassy-tér 5. szám.

Vasutasoknak!

és a kiknek szüksége van pontos órára, az javitassa óráját feltétlenül

Kepes M.

chronometter és műórásnál

ARADON, Asztalos Sándor utca 5. szám alatt, ahol bármilyen (speciál) óra 3 évi jótállással lesz pontosan javítva és szabályozva. 192

Husvételi ünnepekre.

Bőjti napokra tisztelettel ajánlok teljesen friss **balatoni fogast**, kivágott **harsást, tokot és potykát**, zöld korai főzeléket, salátát, hónapos retket, sajtokat, új burgonyát, friss **Annanas**, champignon gombát.

Előjegyzéseket felveszek.

Sziszka, 926

lőpóstaival szemben.

Egy jóforgalmu

szatócs-

üzlet

italméréssel egybekötve, kedvező feltételek mellett május 1-re, szükség esetén

azonnal átadó.

Cím a kiadóhivatalban. 784

Telefon szám 184. **Mosóintézet átvétel!** Telefon szám 184.

Van szerencsém a t. közönség tudomására adni, hogy a hosszú évek óta fenálló és teljes megelégedésre működő, legjobb hírnévnek örvendő

Bettelheim-féle mosóintézetet

Aulich Lajos-utca 2. szám átvettém és annak szakszerű kezelését személyesen fogom tovább vezetni. — Főelőnye intézetemnek, hogy a mosást és tisztítást **házileg kezel**, minden vegyszer mellőzésevel, kizárólagosan kézművesekkel, melynek következtében a ruha nincs kitéve időelötti romlásnak.

Sok éven át szerzett tapasztalataim remélni engedek, hogy kifogástalan munka szállításával ki fogom érdemelni t. megrendelőim feltétlen bizalmát.

Kiváló tisztelettel

753

FISCHER LIPÓTNÉ,

a Bettelheim-féle mosóintézet utóda **Aulich Lajos-utca 2. szám.**

Árverési hirdetmény.

Herczeg Ipsilanti Ilona tulajdonát képezett Kuvin — aradmegyei községben fekvő szőlőbirtokhoz tartozó épületben elhelyezett különféle 47 hectoliter bor, borászati, pincészeti és szőlészeti eszközök

f. évi április hó 5-én délelőtt 10 órakor

Kuvinban a helyszínén megtartandó nyilvános árverésen készpénzfizetés mellett el fognak adatni.

A megvett ingóságok a helyszínéről még aznap elszállítandók.

Előnyös közlekedés az arad-hegyaljai motorossal. Közlelőbbi felvilágosítások alulirotnál vagy Kevermes község előljáráóságánál szerezhetők.

Kelt Pusztá-Kevermesen, 1907. március 24.

Lekky István,

min. oszt. tanácsos.

971

Szőlőoltványok.

Fajtiszta riparia portalis alanyon oltott, elsőrendű, duggyökéretű, bor és csemegefajú

fásoltványokat

szállít, ameddig a készlet tart:

Hámory Gazdaság szőlőoltvány-telepe Arad.

Bővebb felvilágosítással és árajánlással szívesen szolgál Deák Ferenc utca 3. sz. a. 303

Telefon 229.

Telefon 229.

Értesítés!

Van szerencsém a n. é. hölgyközönség szives figyelmét felhívni arra, hogy 793

Weitzer János-utca 10. szám alatt

Dr. Robitssek ház:

egy a mai kor igényeinek megfelelő

salont

nyitottam, ahol a legelegánsabb ízlést kielégítő angol és francia divat szerinti **toiletteket** a legjutányosabb árak mellett készítek, melyre tapasztalatainkat úgy én, mint nőm, nagy fővárosokban szereztük meg.

Egyben arról is értesítjük a t. hölgyközönséget, hogy a legmodernebb szabászat tanítását a leg-rövidebb idő alatt betanítjuk.

Nagybecsű pártfogást kér

Weisz Samu,

angol és francia női szabó.

Fizető és tanuló leányok felvételnek.

Hajdu tea

meleg és tüdőbetegségeknek számtalan esetben kipróbált szer.

Legjobb sikerrel használható köhögés, hurut, rekedtség, szárazhurut, elnyálkásodás, minden mellbaj, a légcső, a tüdő, a gége hurutos megbetegedései, légzési nehézségek, szűk-mellűség, asthma stb. ellen.

Ára 60 fillér. Kapható Aradon, Gyógyszerésznél. 288

Faldes Kelamen

gyógyszerésznél. 288

175 darab

pontos járatu ezüst

zsebórát

minden elfogadható árban elárusít

Schwimmer-cég

Arad, 802

Szabadság-tér 5--6. szám alatt.

Pölzl kávéház

mellett

Permetező javítások elfogadtnak. M. kir. szabadalmazott

Borszivattyuk

hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb gyári áron.

A szivattyu hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlő magvak, kéjak és egyéb tisztatlanságok azonnal továbbittatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik és a bort nem szennyezi, a gépezet jó működéséért 3 évi jótállás, ingyen javítás

Tüzi fecskendők

Golyó szelepekkel. Közöcsöveknek legalkalmasabb, mert homokos és sáros víz használataánál sem tagadják meg a szolgálatot, — a gép jó működéséért 3 évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való országos egységes csavarok és a legjobb minőségű beült gummirozott kendercsövek legolcsóbb árban.

Kutak

hozzávaló csövekkel olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel- vagy külföldi gyárban.

Hönig Otto

M. királyi szabadalmazott tüzi fecskendő és szivattyu készítő. 290

Arad, Rákóczi-utca 27. sz.